คติเหนือจริงแบบแอฟริกันในบทกวี *Poeta en Nueva York* ของเฟเดริโก การ์เซีย ลอร์กา: การศึกษาว่าด้วยอัตลักษณ์เชื้อชาติและการวิพากษ์สังคม

นรุตม์ เจ้าสกุล[1]

Received: *August 2, 2024*
Revised: *November 11, 2024*
Accepted: *January 29, 2025*

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์บทกวีนิพนธ์แนวคติเหนือจริงที่เกี่ยวกับคนผิวดำของเฟเดริโก การ์เซีย ลอร์กา (Federico García Lorca) โดยเฉพาะบทกวี “Norma y paraíso de los negros” และ “El rey de Harlem” จากหนังสือ *Poeta en Nueva York* โดยใช้การวิเคราะห์จากมุมมองของคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน (Afrosurrealism) ซึ่งเป็นคตินิยมทางศิลปะและวรรณกรรมที่เกิดขึ้นภายหลังในประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบกับการทำความเข้าใจสัญญะเหนือจริงและ “ตรรกะเชิงกวี” ที่เป็นลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัวของคติเหนือจริงของลอร์กา ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบริบทและแนวคิดในการประพันธ์ของบทกวีทั้งสอง ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงของกวีกับแนวคิดคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน ในประเด็นที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์เชื้อชาติและประสบการณ์ของชาวแอฟริกันอเมริกันในเมืองนิวยอร์ก การวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นว่าลอร์กาใช้สัญลักษณ์เหนือจริงเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ความอยุติธรรมทางสังคมที่คนผิวดำต้องเผชิญ และรื้อฟื้นสำนึกเกี่ยวกับอัตลักษณ์ตัวตนของคนผิวดำเพื่อต่อกรกับอารยธรรมของคนผิวขาวที่กดขี่ข่มเหงและมอมเมาทำให้คนผิวดำหลงลืมรากเหง้าทางอารยธรรมของตน

คำสำคัญ: เฟเดริโก การ์เซีย ลอร์กา, คนผิวดำ, คติเหนือจริงแบบแอฟริกัน, กวีในนิวยอร์ก, อัตลักษณ์

[1] หน่วยงานผู้แต่ง: ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล: narut.ch@chula.ac.th

African Surrealism in Federico García Lorca's *Poeta en Nueva York*: A Study of Racial Identity and Social Critique

Narut Chaosakun[2]

Received: *August 2, 2024*
Revised: *November 11, 2024*
Accepted: *January 29, 2025*

Abstract

This article presents a comprehensive analysis of Federico García Lorca's surrealist poetry concerning the Black ethnic group, focusing specifically on the poems "Norma y paraíso de los negros" and "El rey de Harlem" from his collection *Poeta en Nueva York*. The study employs the perspective of Afrosurrealism, an artistic and literary movement that emerged later in the United States, integrating an understanding of the distinctive surrealist symbols and "poetic logic" characteristic of Lorca's surrealism. This analysis elucidates the intersection between the contextual background and the underlying ideas of the two poems, derived from Lorca's personal experiences, and the Afrosurrealism concepts related to racial identity and the experiences of African Americans in New York. Furthermore, the study highlights how Lorca employs surreal symbols to critique the social injustices faced by Black individuals and to revive a consciousness of Black identity, thereby challenging the oppressive and intoxicating white civilization that obscures the cultural roots of Black people.

Keywords: Federico García Lorca, Blacks, Afrosurrealism, Poeta en Nueva York, Identity

[2] Affiliation: Department of Western Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University
E-mail: narut.ch@chula.ac.th

1. บทนำ

เฟเดริโก การ์เซีย ลอร์กา (Federico García Lorca) (1898-1936) เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงของสเปนในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 เป็นผู้มีความโดดเด่นด้านงานประพันธ์แนวคติเหนือจริง (surrealism) มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่างไปจากคติเหนือจริงแบบดั้งเดิม[3] ถึงแม้ว่าลอร์กาได้รับอิทธิพลมาจากทั้งคติเหนือจริงของอ็องเดร เบรอตง (André Breton) และจาก "counter-surrealism[4]"/ [แนวคิดโต้กลับคติเหนือจริง] ของจอร์จ บาตาล์ย (Georges Bataille) (Richter, 2014, pp. 1-25) ลักษณะคติเหนือจริงของลอร์กามีความแตกต่างออกไป เพราะเขาได้ปฏิเสธแก่นแท้ของคติเหนือจริงของเบรอตง กล่าวคือ ลอร์กาต่อต้านหลักการสร้างสรรค์งานศิลปะแบบไร้การควบคุมเชิงตรรกะ และต้องการพัฒนาคติเหนือจริงในแบบของตัวเองที่ "Responden a mi nueva manera espiritualista, emoción pura descarnada, desligada del control lógico, pero, ¡ojo!, ¡ojo!, con una tremenda lógica poética. No es surrealismo, ¡ojo!, la conciencia más clara los ilumina" [สนองตอบต่อแนวทางจิตนิยมแบบใหม่ของฉัน ต่ออารมณ์บริสุทธิ์ถึงเนื้อแท้ ที่ปลดเปลื้องจากการควบคุมทางตรรกะ แต่ขอให้รู้ไว้ว่ามันมีตรรกะเชิงกวีอันยิ่งใหญ่ ไม่ใช่คติเหนือจริง ขอให้รู้ไว้ว่าจิตสำนึกที่ชัดเจนที่สุดต่างหากที่ส่องสว่างบทกวี] (García Lorca, 1997, p. 986) ดังนั้น งานประพันธ์แนวคติเหนือจริงของลอร์กาจึงเกิดจากการมีสำนึกรู้ของกวี และสามารถเข้าใจได้ด้วยการตีความผ่าน "ตรรกะเชิงกวี[5]" (la lógica poética) โดยอาศัยการถอดความหมายของสัญญะต่าง ๆ ซึ่งถูกนำมาใช้อย่างเป็นอิสระ แยกออกจากการใช้เหตุผลทั่วไปเพื่อตอบสนองจุดประสงค์บางประการของกวี

กวีนิพนธ์แนวคติเหนือจริงที่มีชื่อเสียงที่สุดของลอร์กาได้รับการรวบรวมและตีพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ *Poeta en Nueva York*[6] / [กวีในนิวยอร์ก] ลอร์กาได้ประพันธ์บทกวีเหล่านี้ขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1929-1930 ซึ่งเป็นช่วงที่เขาไปพำนักอยู่ที่เมืองนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงเวลาดังกล่าว ลอร์กามีโอกาสได้พัฒนางานประพันธ์ตามแนวคติเหนือจริงในรูปแบบของตนเองให้ลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น โดยมีแก่นเรื่องหลักคือประสบการณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการได้สัมผัส พบเจอ หรือเรียนรู้

---

[3] คติเหนือจริงดั้งเดิม (หรือคติเหนือจริงของเบรอตง) เป็นคตินิยมแนวเหนือจริงกระแสหลักที่ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซีคมุนท์ ฟร็อยท์ (Sigmund Freud) เน้นการสำรวจจิตใต้สำนึกผ่านการเขียนโดยอัตโนมัติ (automatic writing) และการเชื่อมโยงอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กลวิธีพรรณนาตามกระแสสำนึก (stream of consciousness) ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้ปลดเปลื้องหลักตรรกะวิทยาหรือเหตุผลออกไปจากจิตใจ ต้องพยายามค้นคว้าส่วนลึกของจิตใจเพื่อแสวงหาดินแดนลึกลับที่แอบซ่อนอยู่ (Royal Society of Thailand, 2018, p. 506)

[4] หรือ "คติเหนือจริงคัดค้าน" (dissident surrealism) (Hopkins, 2016, p. 7) โอบรับภาพลักษณ์ของความเป็นจริงที่เชิงวัตถุพื้นฐาน (base material reality) อันเป็นองค์ประกอบของการดำรงอยู่ของมนุษย์ ความทุกข์ทรมาน ความปรารถนา โดยนำเสนอภาพหรือลักษณะที่แสดงถึงความเสื่อมโทรม การเสื่อมสลายของร่างกาย ความน่าสะอิดสะเอียน และความวิตถารทางเพศแทน โดยมีจุดประสงค์เพื่อทำลายบรรทัดฐานทางสุนทรียะดั้งเดิม (Richter, 2014, pp. 8-9, 24)

[5] แม้ว่าลอร์กามิได้ให้คำนิยามไว้อย่างชัดเจน แต่อาจกล่าวได้ว่า "ตรรกะเชิงกวี" (la lógica poética) คือแบบแผนหรือความเชื่อมโยงที่ซ่อนอยู่ในการใช้สัญญะอย่างไร้การควบคุมจากหลักเหตุผลเพื่อสร้างความหมายเหนือจริงรูปแบบเฉพาะของลอร์กา ซึ่งสามารถ "propicia la conjunción de lo incompatible y permite conferir sentido al misterio de lo extraño"/ [ช่วยให้สิ่งที่ขัดแย้งกันอยู่รวมกันได้ และช่วยทำให้ปริศนาของสิ่งแปลกประหลาดนั้นมีความหมาย] (Monegal, 1997, p. 66) ดังนั้น สัญญะเหนือจริงเหล่านี้จึงสามารถทำความเข้าใจได้ด้วยการละทิ้งตรรกะแบบเดิม ๆ และพยายามสร้างความเชื่อมโยงเพื่อหาความสอดคล้องของสิ่งซึ่งไร้ตรรกะและไร้ความต่อเนื่อง

[6] บทความนี้วิเคราะห์ตัวบทที่นำมาจากหนังสือ *Poeta en Nueva York* ฉบับที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Galaxia Gutenberg ใน ค.ศ. 2015 ชำระโดยแอนดรูว์ เอ. แอนเดอร์สัน (Andrew A. Anderson) ซึ่ง *Poeta en Nueva York* ฉบับนี้ถือเป็นฉบับที่สมบูรณ์ โดยมีการเรียบเรียงและตีพิมพ์ให้ตรงตามความประสงค์สุดท้ายของลอร์กาก่อนเสียชีวิตมากที่สุด ดังนั้น หนังสือ *Poeta en Nueva York* ฉบับอื่นอาจไม่พบบทกวีบางบทหรือมีการใช้คำศัพท์แตกต่างกัน เนื่องมีจากการชำระต้นฉบับที่เขียนด้วยลายมือของลอร์กาตามความเห็นที่แตกต่างกันของนักวิชาการ (García-Posada, 2012, pp. 15-54; García Lorca, 2015, pp. 8-138)

ทั้งจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศคิวบา ใน *Poeta en Nueva York* ลอร์กาได้ใช้ “ตรรกะเชิงกวี” (la lógica poética) สร้างบทประพันธ์เพื่อวิพากษ์วิจารณ์เมืองนิวยอร์กที่มีสภาพบ้านเมืองใหญ่โต เรียงตัวแปลกตา ชีวิตของผู้คนที่ภายนอกดูมีความเป็นพลวัต แต่ในความเป็นจริงแฝงไปด้วยความโหดร้าย เจือความทุกข์ทรมาน โดยเฉพาะในกลุ่มคนผิวดำที่ยังต้องเผชิญกับการเหยียดสีผิว เชื้อชาติ และวัฒนธรรมจากคนผิวขาวในขณะนั้น โดยที่ลอร์กาได้ประพันธ์บทกวีที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของคนผิวดำขึ้น 2 บทคือ “Norma y paraíso de los negros”/ [“บรรทัดฐานและสวรรค์ของนิโกร”] และ “El rey de Harlem” / [“ราชาแห่งฮาร์เล็ม”]

สำหรับงานวิจัยหรือการศึกษาเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับคนผิวดำใน *Poeta en Nueva York* ของลอร์กาที่ปรากฏตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) การแปลบทกวีเป็นภาษาอังกฤษพร้อมคำอธิบายบางส่วนเพื่อใช้เป็นตัวอย่างของประเด็นศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเหนือจริงของลอร์กา (เช่น การศึกษาของเครก (Craige, 1977) หรือริกเตอร์ (Richter, 2014)) 2) การนำไปเป็นตัวอย่างในการถอดความหมายของสัญญะที่คัดสรรมาจากหลากหลายผลงาน และเพื่อจัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบ (เช่น การศึกษาของการ์เซีย-โปซาดา (García-Posada, 2012)) 3) การศึกษาประสบการณ์ของลอร์กา ซึ่งเป็นบริบทสำคัญในการประพันธ์ *Poeta en Nueva York* (เช่น การศึกษาของเมาเรอร์และแอนเดอร์สัน (Maurer & Anderson, 2013) หรือของเยรา (Llera, 2018)) หรือ 4) การศึกษาเชิงวรรณคดีเปรียบเทียบร่วมกับการประยุกต์กับศาสตร์แขนงอื่น ๆ เช่น ดนตรี (เช่น การศึกษาของออร์รินเจอร์ (Orringer, 2023)) จะเห็นได้ว่างานวิจัยเกี่ยวกับบทกวีนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับคนผิวดำมีทั้งแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อการศึกษาทฤษฎีวรรณกรรม หรือเป็นเพียงองค์ประกอบในหัวข้อการศึกษาเกี่ยวกับลอร์กาที่มีขอบเขตกว้างขวางขึ้น แต่ยังไม่มีการศึกษาใดที่ใช้แนวคิดคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน (Afrosurrealism) มาเป็นมุมมองในการวิเคราะห์

บทความนี้มุ่งเน้นศึกษาบทกวีที่เกี่ยวข้องกับคนผิวดำใน *Poeta en Nueva York* ทั้ง 2 บทคือ “Norma y paraíso de los negros และ “El rey de Harlem” โดยเน้นการวิเคราะห์ความหมายของบทประพันธ์ผ่านลักษณะและองค์ประกอบเหนือจริง ที่สามารถชี้ให้เห็นว่าคติเหนือจริงรูปแบบเฉพาะของลอร์กาสามารถตีความจากมุมมองของคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน (Afrosurrealism) ซึ่งเป็นคตินิยมทางศิลปะและวรรณกรรมที่เกิดขึ้นมาภายหลังในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยที่การวิเคราะห์ตามแนวทางดังกล่าวจะสามารถช่วยให้เข้าใจ“ตรรกะเชิงกวี” (la lógica poética) ในกวีนิพนธ์เหนือจริงของลอร์กาได้ในหลายแง่มุม รวมถึงเข้าใจความหมายของบทกวีทั้งสองบทได้อย่างเป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้ผู้อ่านสามารถสัมผัสและรับรู้ถึงประสบการณ์และความรู้สึกของคนผิวดำในเมืองนิวยอร์กที่ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากคนผิวขาวได้อย่างลุ่มลึกยิ่งขึ้น โดยเนื้อหาภายในบทความจะแบ่งเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้ 1) บริบทการประพันธ์ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการตีความ ได้แก่ ประสบการณ์ของลอร์กาที่เกี่ยวข้องกับคนผิวดำในเมืองนิวยอร์กและแนวคิดเกี่ยวกับคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน 2) บทวิเคราะห์บทกวีตามแนวคิดคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน และ 3) บทสรุป

2. บริบทและแนวคิดในการประพันธ์และการตีความ

2.1 ลอร์กากับประสบการณ์ร่วมกับคนผิวดำระหว่างปี 1929 และ 1930

เมื่อลอร์กามาถึงเมืองนิวยอร์กในปี 1929 เขาได้พบว่าเมืองนิวยอร์กที่มีชื่อเสียงนั้น ในความเป็นจริงเป็นเมืองอุตสาหกรรมที่สกปรกเต็มไปด้วยมลพิษ อากาศหนาวเย็น บรรยากาศขมุกขมัว เต็มไปด้วยอาชญากรรมและความไม่เท่าเทียม

ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย โดยสามารถสัมผัสได้ถึง “el mecanismo de la vida social y la esclavitud dolorosa de hombre y máquina juntos” / [“กลไกของการใช้ชีวิตในสังคมและการตกเป็นทาสอันแสนเจ็บปวดของมนุษย์”] (Maurer & Anderson, 2013, p. 135) ลอร์กาได้ถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้สึกที่มีต่อเมืองนิวยอร์กนี้ออกมาเป็นบทกวีในหนังสือ *Poeta en Nueva York* หลายบท เช่น “Vuelta de paseo” [“กลับจากไปเดินเล่น”] “Nueva York (oficina y denuncia)” [“นิวยอร์ก (สำนักงานและการประณาม)”] รวมถึงบท “La aurora” [“รุ่งอรุณ”] เป็นต้น เขาได้ใช้บทกวีเหล่านี้วิพากษ์วิจารณ์เมืองนิวยอร์กในฐานะสัญลักษณ์ของความไม่เท่าเทียม ระบบทุนนิยม การขาดจิตวิญญาณ ความรุนแรง และความเมินเฉยของผู้คนต่อธรรมชาติ หรือต่อสิ่งเล็ก ๆ ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เช่น เด็ก ๆ ที่ถูกทอดทิ้ง หรือผีเสื้อที่จมน้ำหมึก (Maurer, 2007, p. 33) ซึ่งความคิดและความรู้สึกนี้มีอิทธิพลต่อบทกวีที่เกี่ยวข้องกับคนผิวดำเป็นอย่างมาก อันจะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

ในช่วงเวลาที่ลอร์กาพำนักอยู่ในเมืองนิวยอร์ก เขาได้มีโอกาสสัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนผิวดำ (los negros[7]) ที่อาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พบเห็นและรับฟังประสบการณ์เกี่ยวกับการเหยียดชาติพันธุ์ที่ชาวอเมริกันผิวขาวกระทำต่อกลุ่มคนผิวดำ และยังได้เรียนรู้วัฒนธรรมของคนอเมริกันเชื้อสายแอฟริกันในช่วงฮาร์เล็มเรอแนซ็องส์ (Harlem Renaissance[8]) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่ถือกำเนิดมาจากความขมขื่นของชนชาติคนผิวดำ จากกระแสต่อต้านการถูกกดขี่หรือเหยียดหยามทางเชื้อชาติ และจากความอยุติธรรมของสังคมที่มีคนขาวเป็นใหญ่ จนทำให้เกิดความตื่นตัวในความเป็นคนผิวดำ ความภาคภูมิใจในสีผิว อันส่งผลให้มรดกทางศิลปะวัฒนธรรมของคนผิวดำกลับมาได้รับความสนใจอีกครั้ง (Surapeepan, 2000, pp. 112-114) โดยที่กระบวนการการแสดงออกของอัตลักษณ์ตัวตนของคนอเมริกันเชื้อสายแอฟริกันผ่านทางศิลปะแขนงต่าง ๆ นั้นไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มศิลปินและนักเขียนผิวดำเท่านั้น คนผิวขาวเองก็มีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน (Hutchinson, 1995, pp. 4-11)

ลอร์กามีโอกาสได้สัมผัสวัฒนธรรมของคนผิวดำโดยตรงในย่านฮาร์เล็ม (Harlem) เขามีความเห็นว่าวัฒนธรรมของคนผิวดำมีความรุ่มรวยที่สุดในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งดนตรีแจ๊สและการแสดงที่มีดนตรีเป็นองค์ประกอบ สำหรับลอร์กาแล้ว เพลงแจ๊สและการร้องเล่นเต้นรำของคนผิวดำเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่ทำให้เขารู้สึกเห็นอกเห็นใจคนเชื้อชาตินี้ เช่นเดียวกับที่ดนตรีหรือการเต้นรำฟลาเมงโกทำให้เขารู้สึกถึงจิตวิญญาณของชาวยิปซี ลอร์กากล่าวว่ามีเพียง “กันเตฆอนโด[9]” (cante jondo) เท่านั้นที่สามารถเปรียบเทียบกับดนตรีแจ๊สเหล่านั้นได้ / [Solo se puede comparar con ellos el cante jondo] (Maurer & Anderson, 2013, p. 135) เพราะสำหรับเขาแล้ว กันเตฆอนโดสามารถสื่อถึงรากเหง้าจิตวิญญาณ และความทุกข์ยากของเชื้อชาติยิปซีที่อพยพมาจากทวีปเอเชียได้อย่างลึกซึ้ง สำหรับลอร์กาเอง ถึงแม้ว่าเขาจะเป็นคนผิวขาว แต่ก็เติบโตมาท่ามกลางวัฒนธรรมยิปซีที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนใต้ของประเทศสเปน เขาจึงมีความเห็นอกเห็นใจและชื่นชมเชื้อชาตินี้เป็นอย่างมาก (Bonaddio, 2022, pp. 27-28) ด้วยเหตุนี้ ลอร์กาจึงสามารถเข้าใจความทุกข์ระทมของคนผิวดำ

---

[7] คำว่า negro ในภาษาสเปน ต่างจากภาษาอังกฤษ เพราะไม่มีนัยแฝงเชิงลบหรือก่อให้เกิดแนวคิดการเหยียดเชื้อชาติ ดังที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานของสเปนได้บัญญัติความหมายของคำว่า negro ไว้ว่า “Dicho de una persona o de la raza a la que pertenece: De piel oscura o negra” / [ใช้เรียกคนหรือเชื้อชาติที่มีผิวคล้ำหรือสีดำ] (Diccionario de la Real Academia Española, n.d.) ในบทความฉบับนี้จะใช้คำว่าคน “ผิวดำ” เวลาอ้างถึงชนชาติ เพื่อหลีกเลี่ยงความหมายเชิงลบหากมีการเปรียบเทียบกับภาษาอังกฤษ–แต่จะใช้คำว่า “นิโกร” ในบทแปลเพื่อสะท้อนรูปศัพท์ภาษาสเปน

[8] หรือ Negro Renaissance หมายถึง การตื่นตัวทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีของคนผิวดำในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ 1920-1930 โดยมีย่านฮาร์เล็มในนครนิวยอร์กเป็นศูนย์กลาง เพราะมีคนผิวดำทั้งจากหมู่เกาะอินเดียตะวันตกและจากแอฟริกาอพยพเข้ามาตั้งรกรากหนาแน่นที่สุด

[9] เป็นแนวการขับร้องเพลงฟลาเมงโกที่มีความลึกซึ้งและมีการแสดงออกทางอารมณ์รุนแรงเข้มข้นมากที่สุด มีหัวข้อเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตที่เร้าอารมณ์ความรู้สึก เช่น ความรัก การสูญเสีย ความทุกข์ระทม เป็นต้น ห้วงทำนองสร้างความรู้สึกเศร้าหมองและร้อนแรง เป็นที่แพร่หลายในแคว้นอันดาลูเซียของประเทศสเปน

รู้สึกเห็นใจ หรือแม้กระทั่งรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับสถานการณ์ของคนผิวดำที่ต้องใช้ชีวิตในเมืองที่มีวัฒนธรรมของคนผิวขาวเป็นใหญ่และถูกกดทับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ความสนใจในรากเหง้าความเป็นมาของชนชาติที่ถูกกดขี่หรือถูกทำให้เป็นชนชายขอบอย่างชนชาติยิปซี ได้กลายเป็นรากฐานทางความคิดและตัวตนของลอร์กา ภาพของยิปซีที่เขามักนำเสนอส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่ใช้ชีวิตผสานกลมเกลียวกับธรรมชาติ และมีอิสรเสรีจากข้อกำหนดหรือกฎเกณฑ์ของสังคม (Maurer, 2007, p. 27) เมื่อลอร์กาได้สัมผัสกับวัฒนธรรมคนผิวดำ เขาสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติยิปซีกับความเป็นชายขอบของคนผิวดำได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังเกิดความหลงใหลในประวัติศาสตร์อันยาวนานของวัฒนธรรมคนผิวดำ และสามารถมองเห็นความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของเชื้อชาติที่มาจากทวีปแอฟริกากับธรรมชาติอันบริสุทธิ์ได้เช่นเดียวกับความรู้สึกที่เขามีต่อชนชาติยิปซี ดังนั้น เขามักจะชื่นชมและเชื่อมโยงอัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมของคนผิวดำกับองค์ประกอบทางธรรมชาติอยู่เสมอ ตัวอย่างเช่น ครั้งเมื่อลอร์กาได้เห็นหญิงสาวผิวดำผู้หนึ่งกำลังเต้นระบำ ลอร์กาก็กล่าวว่า

> No cabe más perfección de facciones, ni cuerpo más perfecto. Bailó sola una especie de rumba acompañada de un tam-tam (tambor africano), y era un espectáculo tan puro y tan tierno verla bailar que solamente se podía comparar con una salida de la luna por el mar o con algo sencillo y eterno de la naturaleza.
>
> [ไม่มีโฉมหน้าหรือเรือนร่างใดที่สมบูรณ์แบบไปกว่านี้อีกแล้ว เธอเต้นระบำแนวรุมบาประเภทหนึ่งอยู่คนเดียวเคล้าเสียงตีกลองตัมตัม (กลองแอฟริกัน) การที่ได้เห็นเธอเต้นเป็นการชมการแสดงที่บริสุทธิ์และอ่อนโยนมากเสียจนสามารถเปรียบเทียบได้แค่กับพระจันทร์ที่ขึ้นเหนือทะเลหรือกับบางสิ่งในธรรมชาติที่เรียบง่ายและเป็นนิรันดร์]
>
> (Maurer & Anderson, 2013, p. 23)

จะเห็นได้ว่า มุมมองของลอร์กาที่มีต่อเมืองนิวยอร์กและความเป็นคนผิวดำนั้นมีลักษณะเป็นขั้วตรงข้ามกัน กล่าวคือ เมืองนิวยอร์กเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญทางวัตถุ ไร้ซึ่งความเป็นมนุษย์ เป็นตัวแทนอำนาจกดขี่เชื้อชาติ กดทับความเป็นคนผิวดำ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนอารยธรรมและความเจริญที่แท้จริง บทกวีในหมวด “Los negros” / [“คนผิวดำ”] ในหนังสือ *Poeta en Nueva York* โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบท “Norma y paraíso de los negros” และ“El rey de Harlem” ลอร์กาได้เปลี่ยนความหลงใหลในวัฒนธรรมของคนผิวดำและความใกล้ชิดกับธรรมชาติให้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการวิพากษ์วิจารณ์สังคมคนผิวขาว อีกทั้งยังได้แสดงความเห็นอกเห็นใจต่อประวัติศาสตร์การถูกกดขี่ทางสังคมอันยาวนานของคนผิวดำ เขากระตุ้นให้เกิดแนวคิดเรื่องการประท้วง การกบฏ หรือการเรียกร้องสิทธิของคนผิวดำผ่านสัญญะต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ คริสโตเฟอร์ เมาเรอร์ (Christopher Maurer) ได้ให้ความเห็นว่า บทกวีในหมวดนี้เป็นดั่งวิวรณ์สาส์นในพระคัมภีร์ไบเบิลที่ทำนายถึงการกบฏที่คลุมเครือและเต็มไปด้วยความพยาบาทของคนผิวดำในการต่อกรกับโครงสร้างอำนาจของคนผิวขาว (Maurer, 2007, p. 33)

2.2 คติเหนือจริงแบบแอฟริกัน (Afrosurrealism)

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 กระแสการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิของคนอเมริกันเชื้อสายแอฟริกันในสหรัฐอเมริกาถือกำเนิดขึ้นในย่านฮาร์เล็ม นครนิวยอร์ก และเป็นที่รู้จักกันในนาม “ฮาร์เล็มเรอแนซ็องส์” (Harlem Renaissance) จนกระทั่งในช่วงทศวรรษที่ 1950 ถึง 1970 มีการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมืองของชาวแอฟริกันที่เรียกว่า “ขบวนการเรียกร้องสิทธิพลเมือง”

(The Civil Rights Movement) ซึ่งเป็นการรวมตัวกันระหว่างคนผิวดำกับพันธมิตรผู้มีความเห็นอกเห็นใจคนผิวดำ โดยมีจุดประสงค์ทางการเมืองเพื่อเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมของคนอเมริกันเชื้อสายแอฟริกัน และเพื่อยุติความรุนแรง การเลือกปฏิบัติ และการแบ่งแยกทางเชื้อชาติหรือสีผิว ในขบวนการเรียกร้องทางสังคมนี้ ยังมีการรวมกลุ่มของศิลปินคนผิวดำมีชื่อเสียงเกิดเป็นขบวนการที่มีชื่อว่า “ขบวนการศิลปะคนผิวดำ[10]” (The Black Arts Movement) โดยเป็นการรวมตัวของศิลปินจากวงการต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน และนำไปใช้เป็นแรงขับเคลื่อนทางสังคม จุดร่วมหนึ่งของขบวนการนี้คือแนวคิดทางศิลปะที่เรียกว่า “คติเหนือจริงแบบแอฟริกัน” (Afrosurrealism[11])

คติเหนือจริงแบบแอฟริกัน เป็นแขนงของคติเหนือจริงดั้งเดิมของยุโรปแขนงหนึ่ง ได้รับการพัฒนาต่อยอดโดยกลุ่มศิลปินชาวแอฟริกันอเมริกัน ทั้งคติเหนือจริงแบบแอฟริกันและคติเหนือจริงดั้งเดิมมีจุดร่วมกันคือ เป็นแนวคิดการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะที่ปฏิเสธระบบภูมิปัญญาตะวันตก ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับเหตุผลและตรรกะของระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมมากกว่าสัญชาตญาณ หรือมากกว่าการทำความเข้าใจและการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกในแบบอื่น ๆ (Spencer, 2020, p. 2) ทั้งนี้ คตินิยมทั้งสองรูปแบบมิใช่อุดมการณ์ ลีลาหรือประเภทการประพันธ์ หรือมาตรฐานในการสร้างสรรค์งานศิลปะ หากแต่เป็นการรับรู้และการตอบสนองของความรู้สึกที่สมมติขึ้น โดยมีแรงดึงดูดให้เกี่ยวข้องกันอย่างหลวม ๆ เป็นวิถีแนวหน้าล้ำยุคในการเข้าใจชีวิตและสังคม ที่ปัญญาชนรวมถึงศิลปินใช้เป็นแรงบันดาลใจเพื่อท้าท้ายขนบดั้งเดิม (Francis, 2013, p. 97) อย่างไรก็ตาม คติเหนือจริงแบบแอฟริกันมีความแตกต่างไปจากคติเหนือจริงดั้งเดิม กล่าวคือ คติเหนือจริงดั้งเดิมของยุโรปมักใช้ “ความเป็นคนผิวดำ” (negritude) เป็นเพียงแก่นเรื่องหนึ่งในงานศิลปะเพื่อตอบโต้ขนบหรือธรรมเนียมดั้งเดิม ซึ่งอาจจะกลายเป็นความฉาบฉวย และก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ทำให้คนผิวดำกลายเป็นเหมือนวัตถุในงานศิลปะ แต่ในทางกลับกัน สำหรับแนวคิดคติเหนือจริงของคนผิวดำ “ความเป็นคนผิวดำ” ไม่ได้เป็นเพียงหัวข้อหรืออุปมาอุปไมยหนึ่งในการสร้างผลงาน แต่เป็นศูนย์กลางใหม่ในแก่นของคติเหนือจริงที่ศิลปินถ่ายทอดออกมาเพื่อให้เป็นดั่ง “การไล่ล่าหายารักษาโรคร้ายอันเก่าแก่ที่รักษาไม่หาย ซึ่งนั่นก็คืออารยธรรมตะวันตก” (Miller, 2013, p. 115) คติเหนือจริงแบบแอฟริกันจึง “ให้ความสำคัญกับเชื้อชาติและการเมืองเรื่องเชื้อชาติเป็นอันดับแรก” และมี “ความยุ่งเหยิงพัวพันทางการเมืองกับจินตนาการที่เกี่ยวกับ ‘จิตไร้สำนึกเรื่องการเหยียดเชื้อชาติ’ อยู่ในตัวมันเอง” (Eburne, 2022, p. 145)

นอกจากนี้ คติเหนือจริงดั้งเดิมของยุโรปเน้นการสำรวจจิตใต้สำนึกหรือการเข้าสู่ภาวะห้วงฝัน เพื่อนำเสนอความจริงที่สูงส่งเหนือกว่าความเป็นจริงสามัญ (surreality) แต่คติเหนือจริงแบบแอฟริกันได้หันมาสำรวจและเผชิญหน้ากับความทรงจำทางวัฒนธรรมของคนผิวดำ และความฝันในอนาคต เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อต้านการกดขี่ทางเชื้อชาติ ซึ่งเป็นความจริงในปัจจุบัน (Spencer, 2020, p. 6) คติเหนือจริงของคนผิวดำสามารถทำให้เห็นว่า ประสบการณ์การเป็นทาสหรือระบบการกดขี่ทั้งปวง อันมีพื้นฐานจากการเหยียดเชื้อชาติ แท้จริงแล้วเป็นปรากฏการณ์ที่สังคมปรุงแต่งขึ้น และเป็นประสบการณ์แบบเหนือจริง เทอร์รี ฟรานซิส (Terri Francis) กล่าวว่า คติเหนือจริงแบบแอฟริกันเป็นความสมจริงอันจริงแท้ จริงมากเสียจนทำให้เกิดการแตกหักกับบรรทัดฐานหรือความเข้าใจปกติทั่วไปที่สังคมมีต่อความเป็นคนผิวดำ อีกทั้งยังสามารถทำให้สิ่งเก่าแก่กลายเป็นสิ่งใหม่ได้เพียงเพราะไม่เคยเป็นที่รู้จักมาก่อน (Francis, 2013, p. 101) ศิลปินแนวคติเหนือจริงแบบแอฟริกันจึงเชื่อว่า การสร้างสรรค์ศิลปะเหนือจริงคือการทำให้สังคมรู้จักความเป็นคนผิวดำอย่างแท้จริง และทำให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันและยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนผิวดำผ่านผลงานรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน

---

[10] มีสมาชิกคนสำคัญ เช่น โซรา นีล เฮิร์สตัน (Zora Neale Hurston), จีน ทูเมอร์ (Jean Toomer), โทนี มอร์ริสัน (Toni Morrison), เฮนรี ดูมาส (Henry Dumas), เจคอบ ลอว์เรนซ์ (Jacob Lawrence), ซัน รา (Sun Ra) ฯลฯ

[11] เป็นศัพท์บัญญัติใหม่โดยอมีรี บารากา (Amiri Baraka) นักเขียนและนักวิจารณ์ดนตรีผิวดำผู้มีส่วนร่วมสำคัญในขบวนการศิลปะคนผิวดำ ในบทความที่บารากาเขียนเพื่อวิเคราะห์แนวทางการเขียนแนวคิดเหนือจริงของเฮนรี ดูมาส (Henry Dumas) ปรากฏการใช้คำว่า Afro-surrealist expressionism หรือ “คตินิยมสำแดงพลังอารมณ์แบบเหนือจริงแบบแอฟริกัน” ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า afrosurrealism (Baraka, 1988)

คือการพยายามทำให้สังคมสามารถเข้าถึงความจริงใหม่ที่จริงแท้เสียยิ่งกว่าความจริงเดิมที่สังคมของคนผิวขาวเคยยอมรับโดยทั่วกัน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับรัฐได้อีกด้วย

คติเหนือจริงแบบแอฟริกันอาจมีความเป็นนามธรรมสูง สาเหตุเนื่องมาจาก “ส่วนหนึ่งถือกำเนิดมาจากการประดิษฐ์คิดค้น อีกส่วนหนึ่งมาจากการได้พบเจอ” เป็นคติทางศิลปะ “ที่สร้างขึ้นจากการวิจารณ์ ไม่ใช่การออกแถลงการณ์อย่างเป็นทางการ[12]” ซึ่งต่างไปจากกลุ่มขบวนการทางศิลปะอื่น ๆ ที่มีอุดมการณ์หรือมีการระบุคุณลักษณะชัดเจน ดังนั้น คติเหนือจริงแบบแอฟริกันจึงไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในแง่ของเชื้อชาติหรือหมวดหมู่ของผลงานที่แน่ชัดตายตัวไว้ตั้งแต่ต้น (Eburne, 2022, p. 145) เราอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เจ้าของผลงานแนวคติเหนือจริงแบบแอฟริกันไม่จำเป็นต้องเป็นศิลปินคนผิวดำหรือมีเชื้อชาติแอฟริกันเสมอไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการจัดกลุ่มศิลปินหรือผลงานศิลปะให้อยู่ในกลุ่มคติเหนือจริงแบบแอฟริกันเป็นเรื่องซับซ้อน ไร้กฎเกณฑ์ชัดเจน จำต้องมีหลักการสำคัญที่เชื่อมโยงความเป็นคติเหนือจริงแบบแอฟริกันไว้ให้ได้ นั่นก็คือการศึกษาวิจารณ์ผลงานเพื่อชี้ให้เห็นถึงพันธกิจในการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมของคนผิวดำในผลงานนั้น ๆ และครอบคลุมมิติมุมมองความเป็นคนผิวดำทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (Eburne, 2022, p. 149)

ในกรณีของลอร์กา หากพิจารณาจากช่วงเวลาแล้วนั้น เป็นไปไม่ได้เลยที่ลอร์กาจะได้รับอิทธิพลของคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน เนื่องจากลอร์กาเสียชีวิตไปหลายทศวรรษ[13] ก่อนการถือกำเนิดขึ้นของคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ตรงที่ลอร์กาได้สัมผัสในช่วงฮาร์เล็มเรอแนซ็องส์ (1920-1930) และแนวทางการประพันธ์แบบคติเหนือจริงของตนเองเป็นปัจจัยที่ทำให้ลอร์กาสามารถประพันธ์บทกวีที่มีลักษณะตรงตามแนวคติเหนือจริงแบบแอฟริกันได้ โดยหากศึกษาวิเคราะห์บทกวีในหมวด “Los negros” ของลอร์กา โดยเฉพาะบท “Norma y paraíso de los negros” และ “El rey de Harlem” จะเห็นว่า ถึงแม้ว่าลอร์กามิใช่คนผิวดำ และไม่ได้เป็นศิลปินแนวคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน แต่ก็สามารถถ่ายทอดจิตวิญญาณของคติเหนือจริงของคนผิวดำได้อย่างลึกซึ้ง การทำความเข้าใจสัญญะต่าง ๆ ตามแบบคติเหนือจริงของลอร์กาไปพร้อม ๆ กับการศึกษาคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน จะสามารถช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายและจุดประสงค์ในการประพันธ์ของลอร์กา และเข้าใจลักษณะของคติเหนือจริงแบบแอฟริกันได้อย่างลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น

3. บทวิเคราะห์ความเป็นคติเหนือจริงแบบแอฟริกันใน *Poeta en Nueva York* (1929-1930)

สำหรับการวิเคราะห์บทกวีแบบคติเหนือจริงของลอร์กา ข้อตกลงเบื้องต้นในการทำความเข้าใจลักษณะคติเหนือจริงแบบเฉพาะของเขาคือ ถึงแม้ว่าสัญญะเหนือจริงต่าง ๆ ในบทประพันธ์จะมีความคล้ายสิ่งที่เกิดมาจากจิตใต้สำนึกหรือความฝัน แต่สำหรับลอร์กาแล้ว สัญญะเหล่านี้ล้วนประกอบสร้างมาจากสำนึกรู้ที่ถูกควบคุมและสามารถทำความเข้าใจได้ด้วย “ตรรกะเชิงกวี” (la lógica poética) ดังนั้น การตีความสัญญะต่าง ๆ ในงานประพันธ์จะไม่สามารถใช้หลักเหตุผลหรือตรรกะเชิงวิทยาศาสตร์ แต่จะเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสัญญะในบทประพันธ์ร่วมกับอารมณ์ความรู้สึกอันไร้ขอบเขตของกวี สำหรับการวิเคราะห์บทกวี “Norma y paraíso de los negros” และ “El rey de Harlem” สามารถนำมาศึกษาร่วมกัน โดยแบ่งตีความได้เป็น 3 ช่วงเวลา คือ อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของความเป็นคนผิวดำ ซึ่งเป็นไปตามมุมมองของการสร้างสรรค์

[12] สก็อต มิลเลอร์ (Scot Miller) ได้เขียนบทความที่รวมข้อเสนอลักษณะคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน เพื่อเป็น “แถลงการณ์คติเหนือจริงแบบแอฟริกัน” (An Afrosurreal manifesto) คล้ายกับ “แถลงการณ์คติเหนือจริง” (Manifeste du surréalisme) ของอ็องเดร เบรอตง แต่อย่างไรก็ตาม บทความของมิลเลอร์เป็นเพียงข้อเสนอหนึ่งเท่านั้น และยังมีความเป็นนามธรรมสูง (Miller, 2013, pp. 115-117)

[13] เชื่อกันว่าลอร์กาถูกสังหารในวันที่ 18 สิงหาคม ค.ศ. 1936 จากเหตุความขัดแย้งช่วงสงครามกลางเมืองสเปน (Spanish Civil War) (1936-1939) แต่ไม่มีใครพบศพ

ผลงานศิลปะและวรรณกรรมตามแบบคติเหนือจริงแบบแอฟริกันที่มีการ “นำเสนอปรากฏการณ์ประหลาดที่คนผิวดำประสบหรือถูกบังคับให้เผชิญหน้ากับความทรงจำในอดีต ความเป็นจริงในปัจจุบันกาล และความฝันในอนาคต (Spencer, 2020, p. 5) ลอร์กาได้แสดงให้เห็นถึงความชอบธรรมในการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมของเชื้อชาติแอฟริกันในสังคมคนอเมริกันผิวขาวผ่านการรำลึกอดีต ชี้ปัญหาปัจจุบัน (ณ ช่วงที่ลอร์กาอาศัยอยู่ในนิวยอร์ก) และเสนอแนะสิ่งที่ควรจะเป็น รวมถึงการทำนายอนาคต

3.1 การหวนหาอัตลักษณ์ตัวตนในอดีต

ลอร์กานำเสนอนัยการวิจารณ์สังคมและสถานการณ์ของคนผิวดำในย่านฮาร์เล็มในบทกวี “Norma y paraíso de los negros” และ “El rey de Harlem” โดยเริ่มต้นจากการนิยามอัตลักษณ์ตัวตนของคนผิวดำ เขาได้สำรวจพื้นที่ทางความทรงจำของอารยธรรมเก่าแก่อันเป็นรากเหง้าของเผ่าพันธุ์คนผิวดำในแอฟริกา ซึ่งสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติและจิตวิญญาณ โดยใช้องค์ประกอบทางธรรมชาติเป็นสัญญะเชื่อมโยงกับตำนานและประวัติศาสตร์ หรือพิธีกรรมดั้งเดิม

ประการแรก ลอร์กาชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนผิวดำกับธรรมชาติที่หยั่งรากลึกในอยู่ในอัตลักษณ์ของชนชาตินี้ ไม่ว่าเวลาผ่านไปนานสักเท่าใด ไม่ว่าประวัติศาสตร์ของเชื้อชาตินี้จะขมขื่นสักเพียงใด หรือไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติอันสวยงามโหดร้ายหรือหลอกลวง คนผิวดำก็ยังคงมีความผูกพันกับธรรมชาติเสมอ ดังในบทกวี “Norma y paraíso de los negros” ที่ตัดตอนมาดังนี้

Aman el azul desierto,	[พวกเขารักทะเลทรายสีน้ำเงิน
las vacilantes expresiones bovinas,	การโยกส่ายไปมาของหมู่วัวหมู่กระทิง
la mentirosa luna de los polos,	จันทร์เจ้าจอมโป้ปดตรงขั้วโลก
la danza curva del agua en la orilla.	ระบำคดโค้งของน้ำริมตลิ่ง
Con la ciencia del tronco y el rastro	ด้วยศาสตร์แห่งลำต้นและรอยทาง
llenan de nervios luminosos la arcilla	เติมเต็มดินเหนียวด้วยเส้นแขนงสุกสว่าง
y patinan lúbricos por aguas y arenas	ไถลลื่นบนผืนน้ำแลผืนทราย
gustando la amarga frescura de su milenaria saliva.	ลิ้มรสความสดขมของน้ำลายเก่าแก่พันปี]
	(García Lorca, 2015, p. 177)

ภาพของทะเลทราย พระจันทร์ ผืนน้ำ ผืนดิน วัวกระทิง ต้นไม้ ดินเหนียว และเส้นทางที่อาจเกิดขึ้นจากการเดินทางหรือล่าสัตว์ ล้วนแล้วแต่เป็นสัญญะที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยเมื่อพิจารณาแยกกันในแต่ละวรรคของบทกวี อาจดูไม่มีตรรกะหรือเหตุผล แต่ถ้าหากพิจารณาเชื่อมโยงองค์ประกอบเหล่านี้ร่วมกัน จะเกิดเป็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับอารยธรรมอันเก่าแก่ของคนผิวดำที่สืบเชื้อสายมาจากทวีปแอฟริกา โดยมีการเล่าขานประวัติศาสตร์อันขมขื่นของชนชาตินี้กันปากต่อปาก (“la amarga frescura de su milenaria saliva”) มาเป็นเวลานานนับพันปี องค์ประกอบทางธรรมชาติเหล่านี้ทำให้บทกวี “Norma y paraíso de los negros” เป็นเสมือนบทปฐมกาล (Genesis) ในคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งนอกจากจะเน้นถึงความเก่าแก่ของเชื้อชาติคนผิวดำแล้ว ยังเป็นการเกริ่นการณ์เกี่ยวกับพระธรรมวิวรณ์ (Apocalypse หรือ Revelation) ซึ่งลอร์กานำมาใช้เป็นสัญญะในการทำนายอนาคตของคนผิวดำที่จะเกิดขึ้นในบทกวี “El rey de Harlem” อีกด้วย

นอกจากนี้ ลอร์กายังเชื่อมโยงความเป็นคนผิวดำกับพิธีกรรมอันเก่าแก่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอารยธรรมดั้งเดิมของชนชาตินี้ พิธีกรรมที่ลอร์กาอ้างถึงโดยใช้สัญญะเหนือจริงมีความใกล้เคียงกับพิธีกรรมทางไสยศาสตร์หรือพิธีวูดู และพิธีกรรมเกี่ยวกับผู้วายชนม์ (Llera, 2018, p. 73) ดังเช่นในบทกวีบทต่อไปนี้

> Es allí donde sueñan los torsos bajo la gula de la hierba.
> Allí los corales empapan la desesperación de la tinta,
> los durmientes borran sus perfiles bajo la madeja de los caracoles
> y queda el hueco de la danza sobre las últimas cenizas.
> [ที่แห่งนั้นคือที่ที่เรือนกายหลับฝันใต้ความหิวกระหายของต้นหญ้า
> ที่นั่นปะการังแช่จมความสิ้นหวังของสีหมึกจนชุ่มโชก
> ผู้หลับใหลลบเลือนรูปร่างภายใต้ใจไหมของเหล่าหอยทาก
> เหลือเพียงพื้นที่ว่างให้ระบำเหนือเถ้าธุลีสุดท้าย]
>
> (García Lorca, 2015, p. 178)

บทกวีบทนี้แสดงให้เห็นภาพของพิธีกรรมและความเข้าใจเกี่ยวกับความตายของอารยธรรมคนผิวดำที่ผูกพันแน่นแฟ้นกับธรรมชาติ กล่าวคือ ร่างกายที่ไร้วิญญาณและกำลังถูกธรรมชาติย่อยสลายอยู่ใต้ผืนดินหรือผืนน้ำ ได้สลายกลายเป็นเถ้าธุลีเหนือสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางจิตวิญญาณอันเก่าแก่ การเชื่อมโยงความเป็นคนผิวดำกับสัญญะเกี่ยวกับธรรมชาติและพิธีกรรมในรูปแบบนี้เป็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นคนผิวดำ” ขึ้นมาอีกครั้งจากรากเหง้าความทรงจำทางอารยธรรมเพื่อให้คนผิวดำในปัจจุบันมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังที่โรเชล สเปนเซอร์ (Rochelle Spencer) ได้วิจารณ์ผลงานประพันธ์ของเนโล ฮอปส์กินสัน (Nalo Hopkinson) นักเขียนนิยายหรือเรื่องสั้นแนวคติเหนือจริงแบบแอฟริกันไว้ว่า “การจงใจเล่นกับเวลาสื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการผสานรวมความทรงจำ ความฝัน และเรื่องราวจากหลากหลายแหล่ง รวมถึงธรรมชาติเพื่อสร้างตัวตนที่รวมเป็นหนึ่งเดียวกัน” (Spencer, 2020, p. 113) และเมื่อใดที่ความทรงจำ “ถูกแช่อยู่ในธรรมชาติและจิตวิญญาณก็จะสามารถก่อให้เกิดตัวตนอันสมบูรณ์และแข็งแรงในปัจจุบันกาลได้” (Spencer, 2020, p. 114)

การหวนคำนึงหาปูมหลังของชนผิวดำเป็นแนวเรื่อง (motif) ที่พบบ่อยในวรรณกรรมของคนผิวดำตั้งแต่ช่วงฮาร์เล็มเรอแนซ็องส์ (1920-1930) ซึ่งมีแนวคิดสำคัญคือ“การกลับไปหารากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง ความใฝ่ฝัน และการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ตลอดจนความหวังที่จะได้เห็นสังคมอเมริกันเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมดั้งเดิมที่ผูกติดอยู่กับธรรมชาติ อบอวลไปด้วยตำนาน นิยายปรัมปรา บทลำนำ และบทขับร้อง” (Nittaya et al., 2001, p. 32) เฉกเช่นในบทกวี “The Negro Speaks of Rivers” [“นิโกรกล่าวถึงสายน้ำ”] ของแลงส์ตัน ฮิวจ์ (Langston Huges) และ “Riders to the Blood-red Wrath” [“ผู้ขี่อาชาสู่ความพิโรธสีเลือด”] ของเกวนโดลิน บรุกส์ (Gwendolyn Brooks) ซึ่งกวีได้ใช้ภูมิหลังของชนผิวดำในทวีปแอฟริกาเป็นแนวคิดสำคัญในผลงาน พจี ยุวชิต (Pachee Yuvajita) ได้วิเคราะห์บทกวีต่อไปนี้ที่ตัดตอนมาจาก “ผู้ขี่อาชาสู่ความพิโรธสีเลือด” ของบรุกส์ว่าเป็น “การนำเสนออดีตที่รุ่งเรืองกว่าและการมองย้อนอดีตอย่างห่วงหาอาวรณ์อาจจะเป็นวิธีหนึ่งที่ปลุกจิตสำนึกของคนผิวดำรุ่นใหม่ให้ทำอะไรสักอย่างเพื่ออิสรภาพและความเสมอภาคที่แท้จริงของตน” (Pachee, 1998, p. 188)

I remember kings.	[ข้าจดจำบรรดาองค์ราชันได้
A blossoming palace. Silver. Ivory.	วังที่เบ่งบาน เงิน งาช้าง
The conventional wealth of stalking Africa	ความมั่งคั่งดั้งเดิมของแอฟริกาที่กำลังซุ่มล่าเหยื่อ

All bright, all Bestial. Snarling marvelously.	ล้วนสว่างเจิดจ้า ล้วนดุร้าย แยกเขี้ยวคำรามอย่างน่าอัศจรรย์
I remember my right to roughly run and roar.	ข้าจดจำความชอบธรรมที่ข้าจะวิ่งไปทั่วและแผดเสียงกึกก้อง
My right to raid the sun, consult the moon,	ความชอบธรรมของที่ข้าจะปล้นดวงสุริยัน ปรึกษาดวงจันทรา
Nod to my princesses and split them open,	พยักหน้าให้บรรดาเจ้าหญิงของข้า และฉีกพวกนางออก
To flay my lions, eat blood with a spoon.	เพื่อจะถลกหนังฝูงสิงโตของข้า ดื่มกินโลหิตด้วยช้อน]

(Brooks as cited in Pachee, 1998, p. 188)

บทกวีของบรุกส์มีเสียงของผู้พูดที่ได้ย้อนมองอดีตของเผ่าพันธุ์คนผิวดำในแอฟริกา ซึ่งมีการใช้ชีวิตอย่างเป็นอิสระ กลมกลืนกับธรรมชาติรอบกายไม่ว่าธรรมชาตินั้นจะสวยงามหรือดิบเถื่อน อีกทั้งยังเป็นชีวิตอันมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี โดยได้ถ่ายทอดผ่านภาพลักษณ์ขององค์ราชาและความยิ่งใหญ่ของราชอาณาจักรธรรมชาติ น่าสังเกตว่า ถึงแม้ลอร์กาจะไม่มีความรู้ภาษาอังกฤษดีเพียงพอที่จะเสพงานวรรณกรรมอเมริกันช่วงฮาร์เล็มเรอแนซ็องส์ (1920-1930) แต่ก็สามารถดึงแนวคิดหลักที่ผลงานสมัยนั้นมีร่วมกันมาสะท้อนและปรับใช้ในงานประพันธ์แนวคติเหนือจริงของเขาได้ ดังที่ปรากฏในบทกวี “ El rey de Harlem” บทต่อไปนี้

Con una cuchara	[ด้วยช้อนหนึ่งคัน
arrancaba los ojos a los cocodrilos	เขาควักลูกตาฝูงจระเข้
y golpeaba el trasero de los monos.	และตีบั้นท้ายเหล่าวานร
Con una cuchara.	ด้วยช้อนหนึ่งคัน]

(García Lorca, 2015, p. 179)

ลอร์กานำเสนอภาพราชา[14] ผิวดำในเมืองนิวยอร์ก คล้ายกับกำลังใช้ช้อน[15] ประกอบพิธีกรรมดั้งเดิมของชนเผ่าพื้นเมือง โดยสื่อภาพของความรุนแรงในการประกอบพิธีกรรมของกษัตริย์เพื่อสังเวยชีวิตของสัตว์หรือไล่วิญญาณร้าย[16] เช่นเดียวกับบทกวีของบรุกส์ แต่ในช่วงเวลาที่ลอร์กาได้พบเจอคนผิวดำในนิวยอร์ก ภาพความมีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในเผ่าพันธุ์ที่ถูกนำเสนอใน “El rey de Harlem” จึงเป็นภาพที่แตกต่างไปจากภาพความยิ่งใหญ่และความผูกพันกับธรรมชาติของคนผิวดำในอดีต

[14] ราชาหรือราชินี เป็นคำเรียกคนผิวดำฐานะยากจน ไม่ได้รับการศึกษา และยังใช้เพื่อกล่าวถึงสมาชิกของลัทธิที่มีชื่อเสียงในด้านความสามารถทางเวทมนตร์หรือการทำพิธีทางไสยศาสตร์ เช่น วูดู ลัทธิรูปแบบดังกล่าวได้รับความนิยมแพร่หลายในสหรัฐอเมริกาช่วงศตวรรษที่ 19 (Higginbotham, 1986) อย่างไรก็ตาม คำว่า “ราชา” ยังเป็นคำเรียกขานบุคคลที่ยิ่งใหญ่ของแอฟริกาในอดีต ซึ่งปรากฏในผลงานวรรณกรรมเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อเอกราชของอาณาจักรคนผิวดำ (Maurer & Anderson, 2013, p. 208)

[15] ช้อน (หรือทัพพี) เป็นวัตถุที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมของชนเผ่าในแอฟริกาหลายชนเผ่า มีการแกะสลักสวยงามเป็นลวดลายต่าง ๆ เช่น คน สัตว์ หรือรูปเทพีแทนความอุดมสมบูรณ์ เชื่อกันว่าช้อนพิธีกรรมนี้มีความเกี่ยวข้องกับการติดต่อกับโลกแห่งวิญญาณ (Biro, 2016; Ezeluomba, 2021)

[16] คติชนในท้องถิ่นของแอฟริกาเชื่อว่าสัตว์ เช่น ลิงในเมืองฟิชทาวน์ (Fishtown) และจระเข้ในดิกซ์โคฟ (Dix Cove) เป็นที่สถิตของวิญญาณคนตาย (Higginbotham, 1986, p. 780) อย่างไรก็ตาม นักวิจารณ์วรรณกรรมบางคนตีความว่า จระเข้อาจหมายถึงความอันตรายในการดำรงชีวิต และลิงอาจหมายถึงการวิวัฒนาการและธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์ (Craige, 1977, p. 52)

3.2 การตีแผ่ความจริงในปัจจุบัน

ความเป็นปัจจุบัน หมายถึง ช่วงเวลาที่ลอร์กามีประสบการณ์ร่วมกับคนผิวดำในเมืองนิวยอร์กขณะนั้น ซึ่งลอร์กาสัมผัสได้ถึงความหดหู่และความทุกข์ยากของคนผิวดำ จากการได้พบเห็นหรือรับฟังเรื่องราวเกี่ยวกับการถูกกดขี่ข่มเหงโดยคนผิวขาว สำหรับลอร์กา แม้ว่าเมืองนิวยอร์กจะมีความเจริญก้าวหน้ามาก แต่ก็เป็นเมืองที่มีการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์อย่างไร้มนุษยธรรมมากเช่นกัน ในบทกวี “El rey de Harlem” เขาได้สร้างสัญญะขั้วตรงข้ามจากความรู้สึกขัดแย้งภายในระหว่างภาพลักษณ์ของเมืองนิวยอร์กกับอัตลักษณ์ของคนผิวดำไว้ ดังนี้

Me llega tu rumor,	[ข้าได้ยินเรื่องราวของเจ้ามา
me llega tu rumor atravesando troncos y ascensores,	ข้าได้ยินเรื่องราวของเจ้าผ่านลำต้นและลิฟต์
a través de láminas grises	ผ่านแผ่นโลหะบาง ๆ สีเทา
donde flotan tus automóviles cubiertos de dientes,	ที่ซึ่งรถยนต์ห่อหุ้มด้วยฟันเป็นซี่ ๆ ล่องลอย
a través de los caballos muertos y los crímenes diminutos,	ผ่านซากอาชาและอาชญากรรมความผิดลหุโทษ
a través de tu gran rey desesperado	ผ่านมหาราชาผู้สิ้นหวังของเจ้า
cuyas barbas llegan al mar.	ผู้มีหนวดเคราลากยาวถึงทะเล]

(García Lorca, 2015, p. 183)

จะเห็นได้ว่า เมืองนิวยอร์กนั้นดูมีความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยี แต่สัญญะเหล่านี้กลับเป็นภาพสะท้อนความเป็นวัตถุนิยม ทำให้เกิดความหมายแฝง (irony) ซึ่งตรงข้ามกับภาพลักษณ์ของราชาผู้เป็นตัวแทนอารยธรรมอันเก่าแก่ของชนผิวดำที่ผูกพันกับธรรมชาติ กล่าวคือ ภาพลักษณ์ของราชาผู้ทรงพลานุภาพได้รับการหยิบยกมาเป็นตัวละครหลัก ซึ่งกำลังเผชิญหน้ากับความรู้สึกสิ้นหวังอยู่ในดินแดนของคนผิวขาว ด้วยเหตุเพราะภูมิหลังของเผ่าพันธุ์คนผิวดำกำลังถูกความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความเสื่อมโทรมของสังคมเมืองนิวยอร์กคุกคาม ราชาแห่งฮาร์เล็มจึงเป็นแค่ชายแก่เครายาวจรดทะเล ได้แต่เฝ้าหวนคำนึงหารากเหง้าของตนที่กำลังสูญเสียไป

Aquel viejo cubierto de setas	[นั่นชายชรามีดอกเห็ดปกคลุมกาย
iba al sitio donde lloraban los negros	เดินทางไปยังสถานที่ที่นิโกรร่ำไห้
mientras crujía la cuchara del rey	พลางสดับเสียงช้อนของราชากะเทาะแตก
y llegaban los tanques de agua podrida.	แท็งก์น้ำเน่าเหม็นทยอยมาถึง]

(García Lorca, 2015, p. 179)

เมืองแห่งอารยธรรมคนผิวขาวแม้ว่าจะมีความทันสมัยและเป็นเมืองวัตถุนิยม แต่ยังเต็มไปด้วยความสกปรกโสมมมีแท็งก์น้ำเน่าเหม็น[17] เป็นสัญญะเน้นความปฏิปักษ์กับธรรมชาติของสังคมคนขาวในนิวยอร์ก ซึ่งนอกจากจะเป็นเมืองที่สกปรก

[17] ภาพของน้ำเน่าเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ที่ปรากฏซ้ำบ่อยในบทกวี *Poeta en Nueva York* ของลอร์กา ตัวอย่างเช่น ในบท ‘Nueva York (Oficina y denuncia)’ และ ‘La aurora’ ลอร์กาได้อ้างถึงการปนเปื้อนในแม่น้ำฮัดสัน (Hudson) ซึ่งเกิดจากสารเคมีที่โรงงานในเมืองนิวยอร์กปล่อยออกมา (García-Posada, 2012, p. 135)

ทางกายภาพแล้วยังปนเปื้อนความเน่าเสียทางจริยธรรม ทำให้คนผิวดำต้องร่ำไห้เพราะความทุกข์จากการถูกกดขี่ข่มเหง สูญเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และรากเหง้าทางอารยธรรมของตน

ลอร์กาเชื่อมโยงแนวคิดการถูกกดขี่ข่มเหงของคนผิวดำกับประวัติศาสตร์ความเป็นทาสภายใต้การควบคุมของคนผิวขาว โดยสะท้อนออกมาในภาพลักษณ์ของการมอมเมาทางวัฒนธรรม กล่าวคือ เมื่อราชาฮาร์เล็มได้ถูกคนผิวขาวทำให้หลงมัวเมากับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนจนหลงลืมธรรมชาติ ลอร์กาสร้างภาพแทนคนผิวขาวว่าเป็น “rubio vendedor de aguardientes” [“พ่อค้าหัวทองผู้ขายสุราแรง”] (García Lorca, 2015, p. 179) และ “Ellos son los que beben el whisky de plata junto a los volcanes // y tragan pedacitos de corazón por las heladas montañas del oso.” / [“พวกเขาเป็นพวกที่ดื่มเหล้าวิสกี้เงินใกล้ ๆ ภูเขาไฟ // และกลืนกินชิ้นหัวใจแถวภูเขาอันเยือกเย็นของหมี”] (García Lorca, 2015, p. 180) กล่าวคือ เป็นผู้ที่ทำให้คนผิวดำรู้จักกับสุรา ซึ่งเป็นองค์ประกอบขั้วตรงข้ามกับธรรมชาติ ที่คนขาวใช้มอมเมาคนผิวดำให้ตกเป็นทาสสุรา กลายเป็น “los escarabajos borrachos de anís // olvidaban el musgo de las aldeas” / [“เหล่าตัวด้วงที่เมาเหล้าเมล็ดเทียนสัตตบุษย์ // หลงลืมต้นมอสตามหมู่บ้าน”] (García Lorca, 2015, p. 178) จากวรรคนี้อาจอนุมานได้ว่า สุราหมักกับเมล็ดเทียนสัตตบุษย์[18] เป็นสัญลักษณ์ของอารยธรรมของคนขาวที่กำลังมอมเมาตัวด้วงซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนคนผิวดำ การตีความเช่นนี้ช่วยให้เห็นภาพและตอกย้ำแนวคิดของการกดขี่ทาสผิวดำ เนื่องด้วยหน้าของตัวด้วงมักจะก้มลงดิน ซึ่งเป็นการแฝงนัยการจำยอมอยู่ภายใต้อำนาจของคนผิวขาว เป็นทาสแรงงานไร้ศักดิ์ศรี หรือเป็นได้เพียง “los camareros y los cocineros y los que limpian con la lengua // las heridas de los millonarios” / [“บริกร พ่อครัว และคนที่ใช้ลิ้นทำความสะอาด[19] // บาดแผลของเศรษฐีเงินล้าน”] (García Lorca, 2015, p. 182)

ลอร์กาได้ใช้สัญญะเหนือจริงสร้างชุดความจริงเกี่ยวกับอารยธรรมของคนอเมริกันผิวขาวไว้ว่าเป็นสังคมที่ “Las muchachas americanas // llevaban niños y monedas en el vientre // y los muchachos se desmayaban en la cruz del desperezo.”/ [“เหล่าสาว ๆ ชาวอเมริกัน // อุ้มเด็กน้อยและเหรียญเงินตราในครรภ์ // ส่วนหนุ่ม ๆ เป็นลมหมดสติบนไม้กางเขนสำหรับเหยียดบิดขี้เกียจ”] กล่าวคือเป็นวัฒนธรรมวัตถุนิยมที่นำไปสู่วิถีชีวิตแบบใหม่ที่ถวิลหาความร่ำรวยเงินทองและความศรัทธาจอมปลอม เฉกเช่นไม้กางเขน ซึ่งได้กลายเป็นเพียงแค่วัตถุใช้สอยธรรมดา มิใช่สัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาอีกต่อไป วัฒนธรรมวัตถุนิยมของคนอเมริกันผิวขาวนี้ได้ทำให้คนผิวดำเกิดความสับสนทางอัตลักษณ์ของตนและหลงลืมรากเหง้าของตัวเอง

Los negros lloraban confundidos	[เหล่านิโกรร่ำไห้สับสน
entre paraguas y soles de oro,	ระหว่างร่มและหมู่ดวงตะวันทองคำ
los mulatos estiraban gomas, ansiosos de llegar al torso blanco,	คนลูกครึ่งขาวดำยืดยาง ร้อนใจอยากไปถึงลำตัวขาว
y el viento empañaba espejos	สายลมกำลังทำให้กระจกหมองหม่น
y quebraba las venas de los bailarines.	และกำลังทำให้เส้นโลหิตของนักเต้นฉีกขาด]

(García Lorca, 2015, pp. 180-181)

[18] เป็นวิสกี้แบบยุโรป หรือ aguardiente ประเภทหนึ่ง กล่าวคือ เป็นเครื่องดื่มที่มีอัตราส่วนแอลกอฮอล์ค่อนข้างสูง ไม่มีสี แต่มีกลิ่นหอมเฉพาะตัวที่เกิดจากการหมักร่วมสมุนไพร เช่น ผลเทียนสัตตบุษย์ ผลยี่หร่าฝรั่ง โป๊ยกั๊ก หรือลูกไม้อื่น นิยมดื่มกันอย่างแพร่หลายในยุโรปและลาตินอเมริกา

[19] จากการตีความ คาดว่า “คนที่ใช้ลิ้นทำความสะอาด” เป็นภาพเปรียบที่สื่อให้เห็นถึงการจำยอมก้มหัวเพื่อความอยู่รอด อาจมีความหมายถึงการทำงานสกปรกเพื่อคนขาว หรือเปรียบเหมือนการพูดยกยอคนขาวและยอมถูกดูหมิ่นเพื่อแลกกับการมีงานทำ

อารยธรรมของคนอเมริกันผิวขาวได้ล้างสมองทำให้คนผิวดำหลงมัวเมาไปกับความต้องการมีชีวิตแบบคนผิวขาว สัญญะเหนือจริงเหล่านี้สื่อได้ถึง “ความผิดแปลกสภาวะ” หรือ alienation ที่คนผิวดำต้องเผชิญ ทำให้พวกเขาต้อง “ร้องไห้” ด้วยความสับสน ไม่สามารถมองเห็นภาพสะท้อนตัวตนในกระจกได้ชัดเจนอีกต่อไป ดังนั้น กระจกที่หมองหม่นจึงเป็นสัญญะแทนการไม่สามารถยืนยันอัตลักษณ์ตัวตนแท้จริงของตนเองได้ เพราะคนผิวดำต้องตกอยู่ในสภาวะการเป็นทาสทางวัตถุของอารยธรรมคนผิวขาว ลอร์กายังเคยกล่าวถึงคนผิวดำในนิวยอร์กว่าเป็น “esclavos de todos los inventos del hombre blanco y de todas sus máquinas” / [ทาสของสิ่งประดิษฐ์และเครื่องจักรทั้งปวงของคนผิวขาว] (Maurer & Anderson, 2013, p. 139)

“ความผิดแปลกสภาวะ” ในอีกรูปแบบหนึ่งคือความผิดแปลกที่เกิดกับคนผิวดำบางคนหรือกับลูกครึ่งคนผิวดำกับคนผิวขาว (mulato) ที่รู้สึก “ansiosos de llegar al torso blanco”/ [“ร้อนใจอยากไปถึงลำตัวขาว”] (García Lorca, 2015, p. 180) กล่าวคือ มีความต้องการจะเปลี่ยนตัวเองให้เป็นคนขาว ทำให้หลงลืมรากเหง้าทางอารยธรรมของตน ปรากฏการณ์นี้เรียกว่าปรากฏการณ์ “Passing[20]”/ [“จากดำสู่ขาว”] โดยลอร์กาได้รับฟังประสบการณ์ตรงมาจากเนลลา ลาร์เซิน (Nella Larsen) นักเขียนชาวอเมริกันลูกครึ่งผิวดำและผิวขาว โดยที่ปรากฏการณ์ “Passing” นี้ยังเป็นแก่นเรื่องในนิยายของลาร์เซินหลายเรื่อง[21] เมื่อลอร์กาได้สัมผัสประสบการณ์จริงในฮาร์เล็ม เขาได้กล่าวว่าจะประพันธ์บทกวีที่ “protestaba lo más triste, de que los negros no quieran ser negros, de que se inventen pomadas para quitar el delicioso rizado del cabello, y polvos que vuelven la cara gris, y jarabes que ensanchan la cintura y marchitan el suculento kaki de los labios” / [ต่อต้านเรื่องน่าเศร้าที่สุด นั่นก็คือการที่คนผิวดำไม่อยากเป็นคนผิวดำ การคิดค้นครีมเพื่อสลายลอนผมหยิกสวย แป้งที่ทำให้ใบหน้ากลายเป็นสีเทา และยาน้ำไว้ทานเพื่อทำให้เอวขยาย หรือทำให้ริมฝีปากที่เคยเอิบอิ่มราวลูกพลับกลับเหี่ยวแห้ง] (Maurer & Anderson, 2013, p. 140) สิ่งที่ลอร์กาพบเจออาจเรียกได้ว่าเป็นการ “blanquear el alma” [“ฟอกขาวจิตวิญญาณ”] เพื่อให้ได้รับการยอมรับและมีตัวตนในสังคมของคนขาว (Llera, 2018, p. 72) แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดความผิดแปลกหรือการหลงลืม “ความเป็นคนผิวดำ” ซึ่งเป็นตัวตนแท้จริงของตนเอง

นอกจากนี้ ลอร์กายังอาจใช้องค์ประกอบจากประสบการณ์ส่วนตัวเป็นสัญญะสื่อถึงความผิดแปลกนี้ มิเกล การ์เซีย-โปซาดา (Miguel García-Posada) ได้ให้ความเห็นว่า ภาพนักเต้นระบำซึ่งเป็นสัญญะในบทกวี น่าจะมีความเชื่อมโยงกับนักเต้นที่ใช้ร่วมประกอบการแสดงในคาบาเรต์ Small Paradise ที่ลอร์กาได้ไปชมในย่านฮาร์เล็ม โดยลอร์กาสามารถสัมผัสได้ถึงความรู้สึกแปลกแยกจากสายตาของนักเต้นหญิงผิวดำ และได้บันทึกความรู้สึกไว้ว่า: “bailarina desnuda que se agitaba convulsamente bajo una invisible lluvia de fuego... pude sorprender un momento en sus ojos la reserva, la lejanía, la certeza de su ausencia ante el público...Como ella era todo de Harlem / [“นักเต้นหญิงเปลือยเปล่าที่เคลื่อนไหวอย่างเกร็ง ๆ ภายใต้สายฝนเพลิงล่องหน ฉันสัมผัสได้ถึงความในใจบางอย่างในสายตาของเธออย่างประหลาด สัมผัสได้ถึงความห่างไกล ความมั่นใจในความไม่มีตัวตนของเธอต่อหน้าผู้ชม เหมือนทั้งฮาร์เล็มเป็นเธอ”] (García-Posada, 2012, p. 117) การที่ลอร์กาสัมผัสได้ถึงความรู้สึกของนักเต้นคนนี้ทำให้เขาเข้าใจถึงความสำคัญของดนตรีและการเต้นระบำ

[20] แนวคิดเรื่อง “passing” คือการที่คนผิวดำกระทำตัวเช่นคนผิวขาวหรือพยายามเปลี่ยนภาพลักษณ์ให้ดูเหมือนคนขาว เป็นศัพท์บัญญัติใหม่จากชื่อของนวนิยายเรื่อง *Passing* (1929) ของเนลลา ลาร์เซิน (Nella Larsen) ซึ่งเป็นผลงานที่เขียนขึ้นจากชีวิตของเธอเอง ลาร์เซินเป็นลูกครึ่งที่เกิดจากแม่คนเดนมาร์กผิวขาวกับพ่อคนผิวดำจากหมู่เกาะแอนทิลลีสในทะเลแคริบเบียน ในนิยายเรื่องดังกล่าว ลาร์เซินชี้ให้เห็นว่า “แนวคิดเรื่อง “passing” เป็นความหน้าไหว้หลังหลอกและความเย่อหยิ่งของคนผิวดำชนชั้นกลาง” (Kellner, 1987, p. 214)

[21] ลาร์เซินได้มอบนิยายเรื่อง *Quicksand* (1928) และ *Passing* (1929) ให้ลอร์กาเป็นของขวัญในโอกาสที่ได้ทำความรู้จักกัน โดยนวนิยายทั้งสองเรื่องนี้มีพื้นฐานมาจากความจริงในชีวิตของลาร์เซินเอง โดยมีแก่นเรื่องหลักคือการค้นหาอัตลักษณ์และตัวตนของตัวละครเอกที่เป็นลูกผสมระหว่างคนผิวดำและผิวขาว

ของคนผิวดำ ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้ในการแสดงออกถึงความปวดร้าวและความทุกข์ตรมในจิตใจของคนผิวดำได้อย่างลึกซึ้ง (Llera, 2018, p. 62)

ความเจ็บปวดรวดร้าวอันเกิดจากการถูกกดขี่ข่มเหง ความรู้สึกแปลกแยก และการสูญเสียอัตลักษณ์ตัวตนที่แท้จริงของชนชาติที่มีปูมหลังทางอารยธรรมอันยาวนาน ได้ถูกนำมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ความเป็นทาสที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเชื้อชาติ ลอร์กาถ่ายทอดประสบการณ์ของคนผิวดำได้ตรงตามลักษณะเด่นของคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน กล่าวคือ เขานำเสนอแนวคิดการตกเป็นทาสว่าเป็นประสบการณ์หรือปรากฏการณ์เหนือจริงที่สังคมสร้างขึ้น และยังคงส่งผลกระทบทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นสาเหตุของความผิดปกติทางจิตใจของผู้คนที่สืบเชื้อสายมาจากแอฟริกา (Spencer, 2020, pp. 6-7) ลอร์กาสามารถสัมผัสและถ่ายทอดความรู้สึกอัดอั้นของชนผิวดำในย่านฮาร์เล็มและโทสะที่แผ่ซ่านไปทั่วตัวตนผ่านบทกวีบทต่อไปนี้

¡Ay, Harlem! ¡Ay, Harlem! ¡Ay, Harlem!
No hay angustia comparable a tus rojos oprimidos,
a tu sangre estremecida dentro del eclipse oscuro,
a tu violencia granate sordomuda en la penumbra,
a tu gran rey prisionero, con un traje de conserje.

[โอ้ ฮาร์เล็ม โอ้ ฮาร์เล็ม โอ้ ฮาร์เล็ม
ไม่มีความทุกข์ไหนเทียบเท่าสีชาดที่ถูกกดขี่ของเจ้าได้
เท่าโลหิตของเจ้าที่สั่นสะเทือนภายในอุปราคาอันมืดมน
เท่าความรุนแรงสีแดงเข้มที่เป็นใบ้หูหนวกของเจ้าใน
ความมืดสลัว
เท่ามหาราชันของเจ้าผู้ถูกจองจำในชุดภารโรงได้]

(García Lorca, 2015, p. 180)

จากราชาที่เคยยิ่งใหญ่ในดินแดนแห่งอารยธรรมอันเก่าแก่ ปัจจุบันสิ้นไร้ศักดิ์ศรี อีกทั้งยังกลายเป็นเพียงนักโทษผู้ถูกจองจำและรับใช้สังคมคนผิวขาว ได้แต่เก็บซ่อนความทุกข์ตรมและความโกรธเกรี้ยวไว้ในทุกอณูของโลหิตและมังสะภายใต้ผิวหนังสีดำทมิฬ โดยไม่สามารถแสดงออกมาได้ หรือไม่มีใครมองเห็น ลอร์กาได้นำความเจ็บปวดรวดร้าวนี้มานำเสนอเพื่อเป็นแรงในการลุกขึ้นต่อกรกับความอยุติธรรมที่คนขาวปฏิบัติต่อคนดำ แม้ว่าในบทกวีช่วงปัจจุบันกาลของคนผิวดำมิได้มีสัญญะที่สามารถอ้างอิงถึงพระวรสารตามคัมภีร์ไบเบิล แต่ความทุกข์ทรมานของคนผิวดำอาจไม่ต่างไปจากประสบการณ์การถูกกดขี่ข่มเหงของชนชาติยิวที่ต้องตกเป็นทาสและต้องอพยพออกจากอียิปต์ (Exodus) ตามที่ปรากฏอยู่ในพันธสัญญาเดิม (Old Testament) หรือประสบการณ์ของสาวกและคริสต์ศาสนิกชนที่ถูกดูถูกเหยียดหยาม หรือถูกประหัตประหารโดยผู้มีอำนาจที่ไม่ศรัทธาในพระเยซูเจ้า ตามที่ปรากฏในพันธสัญญาใหม่ (New Testament) นอกจากนี้ ราชาของคนผิวดำที่กำลังตกทุกข์ได้ยากในบทกวียังสะท้อนให้ภาพพระมหาทรมานของพระเยซูขณะที่ถูกจับเป็นนักโทษและถูกทำให้เสื่อมพระเกียรติก่อนจะถูกตรึงไม้กางเขนอีกด้วย

3.3 ชี้นำและทำนายอนาคต

ลอร์กาได้นำเสนอภาพการยอมจำนนของคนผิวดำต่อการใช้ชีวิตในสังคมและวัฒนธรรมของคนผิวขาวในช่วงฮาร์เล็มเรอแนซ็องส์ (1920–1930) เขาได้ชี้ให้เห็นว่าอัตลักษณ์ดั้งเดิมของอารยธรรมอันเก่าแก่ของคนผิวดำกำลังหายไป ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ หรือกับจิตวิญญาณของสรรพสิ่งกำลังเปลี่ยนไปเป็นการยอมจำนนต่อความเป็นวัตถุนิยม อันสะท้อนให้เห็นจากการที่คนผิวดำมีความต้องการเปลี่ยนตัวเองให้เป็นเหมือนคนผิวขาว ลอร์กายังได้เรียกร้องให้คนผิวดำหันมาฟื้นฟู

ความเป็นหนึ่งเดียวของเผ่าพันธุ์เพื่อต่อกรกับสังคมสมัยใหม่ที่ด้อยคุณค่า ด้อยศักดิ์ศรีความเป็นคนของคนผิวดำ เขาได้ประกาศจุดประสงค์ของการเรียกร้องไว้ในบทกวี “El rey de Harlem” ดังนี้

para que el rey de Harlem cante con su muchedumbre, para que los cocodrilos duerman en largas filas bajo el amianto de la luna, y para que nadie dude de la infinita belleza de los plumeros, los ralladores, los cobres y las cacerolas de las cocinas.	[เพื่อให้ราชาแห่งฮาร์เล็มขับร้องกับฝูงชนของเขา เพื่อให้เหล่าจระเข้หลับใหลเป็นแถวยาว ภายใต้แร่ใยหินของจันทรา เพื่อไม่ให้ใครกังขาในความงามนิรันดร์ ของไม้ขนไก่ ที่ขูด ทองแดง และหม้อกระทะ ในห้องครัว]

(García Lorca, 2015, p. 180)

การเรียกร้องต่อต้านอคติและความอยุติธรรมทางสังคมจึงเป็นไปเพื่อให้ราชาแห่งฮาร์เล็มได้กลับมามีสิทธิ์มีเสียงที่จะสื่อสารกับคนผิวดำคนอื่น ๆ และสามารถเชื่อมสัมพันธ์กับธรรมชาติได้อีกครั้ง อีกทั้งยังเป็นการทำให้คนทุกคนมองเห็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คุณค่า และความงามของคนผิวดำ ผ่านสัญญะที่เชื่อมโยงกับการเป็นทาสหรือการต้องรับใช้คนผิวขาว เช่น การทำอาหารหรืองานบ้าน อย่างไรก็ตาม สำหรับลอร์กาแล้ว การทวงคืนนี้จะต้องดำเนินการตอบโต้ผ่านทางการใช้ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ โดยจำเป็นจะต้อง “matar al rubio vendedor de aguardiente”/ [“ฆ่าพ่อค้าหัวทองผู้ขายสุราแรง”] และ “ผลาญเผารงควัตถุเขียวของเหล่าสาวผมบลอนด์” / [“ quemar la clorofila de las mujeres rubias”] (García Lorca, 2015, pp. 179, 181) ความรุนแรงนี้ยังเป็นจุดเริ่มต้นของบทวิวรณ์หรือการมาถึงของวันสิ้นโลก (Llera, 2018, p. 65) และการกำเนิดของโลกใหม่ที่ลอร์กาได้ทำนายเกี่ยวกับชนผิวดำไว้อีกด้วย

ใน “วันสิ้นโลก” หรือ Apocalypse[22] ตามคำทำนายในบทกวีของลอร์กา จะเกิดเหตุความวุ่นวาย มีภัยอันตรายหรือความโหดร้ายรุนแรงที่ทำให้ต้องหลบหนีไปซ่อนตัว “¡Hay que huir!, // huir por las esquinas y encerrarse en los últimos pisos” [“ต้องหนี // หลบหนีไปตามมุมตึก แล้วขังตัวเองบทชั้นสุดท้าย] (García Lorca, 2015, p. 181) และจะมีเหตุที่ทำให้ต้องมีการเลือดตกยางออก “Es la sangre que viene, que vendrá // por los tejados y azoteas, por todas partes” [“เป็นโลหิตที่จะมา ที่กำลังจะมา // ผ่านหลังคาและดาดฟ้า ผ่านทุกหนแห่ง] (García Lorca, 2015, p. 181) ในบทกวีของลอร์กาการใช้สัญญะของเลือดมักสื่อถึงการสูญเสียหรือความตาย (Arango, 1998, p. 363) แต่สำหรับบทกวีบทนี้อาจเป็นการเน้นย้ำภาพการเผชิญหน้ากันระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำในวันสิ้นโลก แทนการสู้รบกันระหว่างกองทัพของพระเจ้าและซาตานตามพระคัมภีร์ อาจตีความได้ว่า ภาพการปะทะกันระหว่างสองชนชาติเป็นส่วนหนึ่งของคำทำนายของลอร์กาที่ในอนาคตจะมีการเผชิญหน้ากันในสังคมเพื่อทวงคืนอัตลักษณ์ของคนผิวดำ

สำหรับสัญญะของเลือดที่ปรากฏในงานประพันธ์ของลอร์กามิได้หมายถึงความตายเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการเสียสละได้อีกด้วย (Arango, 1998, p. 364) ในบทกวีบทนี้ เลือดที่หลั่งออกมาเป็นเลือดของชนผิวดำ สำหรับลอร์กาแล้ว เป็นกลุ่มคนที่ยอมเสียสละศักดิ์ศรีของตนเพื่อเผชิญความทุกข์ทรมานจากการถูกกดขี่ข่มเหง ไม่ต่างไปจากชนชาติยิปซีที่เขารู้สึกเห็นอกเห็นใจ ดังนั้น สัญญะของเลือดที่ปรากฏจึงเป็นเลือดของคนผิวดำ ซึ่งเป็น “Sangre furiosa por

[22] ในศาสนาคริสต์หมายถึงหนังสือวิวรณ์ (Book of Revelation) หรือหนังสือเล่มสุดท้ายของคัมภีร์ไบเบิล ภาคพันธสัญญาใหม่ ซึ่งอัครสาวกจอห์น (John the Apostle) ได้บันทึกไว้ตามนิมิตที่พระเยซูเผยให้เห็นหายนะที่จะเกิดขึ้นกับโลกในอนาคตและโลกใหม่ที่พระเจ้าจะสร้างขึ้นให้ผู้ที่ศรัทธา (Royal Society of Thailand, 2018, p. 34) อันที่จริงแล้ว Apocalypse มีชื่อทางวรรณกรรมศึกษาว่า วรรณกรรมวิวรณ์ หรือ วรรณกรรมพยากรณ์ ซึ่งเป็นแนววรรณกรรมในศาสนายูดายที่สืบต่อมาในศาสนาคริสต์และอิสลาม มีลักษณะเด่นคือการที่มีสิ่งเหนือธรรมชาติเปิดเผยความลึกลับของจักรวาลหรืออนาคตผ่านความฝันหรือนิมิตแก่มนุษย์

debajo de las pieles, // viva en la espina del puñal y en el pecho de los paisajes" / ["โลหิตแห่งโทสะภายใต้ผิวหนัง // มีชีวิตอยู่บนสันหลังของกริช และในทรวงอกของภูมิทัศน์"] (García Lorca, 2015, pp. 179, 181) กล่าวคือเป็นเลือดที่แฝงไปความโกรธแค้นอันลุกโชนอยู่ภายใต้จิตวิญญาณคนผิวดำมาอย่างยาวนานตลอดช่วงประวัติศาสตร์ของการถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบ ดังนั้น การมาถึงของวันสิ้นโลกจึงเป็นโอกาสในการชำระความอยุติธรรมและการปลดแอกจากสังคมของคนผิวขาว เลือดจึงเป็นสัญลักษณ์ของ el vehemente deseo de reivindicación que progresivamente va sustituyendo al pasado rubor y humillación, para desembocar en el luminoso albor que traerá la redención y el fin de la opresión / ["ความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะเรียกร้องสิทธิ์ ซึ่งจะค่อย ๆ แทนที่ความอับอายและความถ่อมตนในอดีตเพื่อไปสู่รุ่งอรุณอันสว่างไสว โดยจะนำมาซึ่งการปลดปล่อยและจุดสิ้นสุดของการถูกกดขี่"] (Ortega, 1989, p. 129)

สำหรับลอร์กา โลกใหม่ที่จะถือกำเนิดขึ้นมิใช่วิสุทธินครใหม่ในอาณาจักรอันเป็นนิรันดร์แห่งองค์พระผู้เป็นเจ้า หากแต่เป็นสังคมใหม่ที่คนผิวดำจะมีสิทธิ์มีเสียง มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับคนผิวขาว โดยจะไม่ได้แลกมาด้วยการไถ่บาปเพื่อมวลมนุษย์ของพระเยซูเจ้า หากแต่เป็นการสำนึกถึงรากเหง้าของคนผิวดำที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับอาณาจักรแห่งธรรมชาติ ดังนั้น กระบวนการสุดท้ายของการเรียกร้องอัตลักษณ์ของคนผิวดำที่ลอร์กาสื่อไว้ในบทกวีจึงเป็นการกลับไปสร้างความสัมพันธ์กับธรรมชาติอีกครั้ง ในบทกวี "El rey de Harlem" ลอร์กาได้เตือนสติคนผิวดำว่าอย่าพยายามแสวงหาตัวตนจอมปลอมอย่างไม่มีจุดสิ้นสุดในสังคมวัตถุนิยมของคนขาว แต่ควรกลับไปหาธรรมชาติที่เป็นแก่นแท้ของอัตลักษณ์และรากเหง้าทางวัฒนธรรมของคนผิวดำเอง ดังนี้

No busquéis, negros, su grieta
para hallar la máscara infinita.
Buscad el gran sol del centro
hechos una piña zumbadora.
El sol que se desliza por los bosques
[...]
el tatuado sol que baja por el río
y muge seguido de caimanes.

[พวกเจ้านิโกร อย่ามองหารอยแตก
เพื่อค้นพบหน้ากากอนันต์
จงมองหาดวงตะวันใหญ่ตรงศูนย์กลาง
ที่กลายเป็นลูกสนส่งเสียงหึ่ง ๆ
ดวงอาทิตย์ที่ไหลลื่นไปตามป่า
[...]
ดวงตะวันที่มีรอยสักซึ่งไหลลงไปตามแม่น้ำ
และส่งเสียงร้องตามติดด้วยฝูงจระเข้]

(García Lorca, 2015, p. 182)

ในบทกวีบทนี้ ดวงอาทิตย์เป็นสัญญะแทนสิ่งที่อยู่ในจุดสูงสุดของธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นผู้นำแห่งศรัทธาของคนผิวดำที่จะนำไปสู่การต่อสู้เพื่อปลดแอกของชนชาติ นอกจากนี้ลอร์กายังได้คาดการณ์ถึงพลังแห่งการล้างแค้นของธรรมชาติโดยได้เปรียบกับ "el tuétano del bosque penetrará por las rendijas / para dejar en vuestra carne una leve huella de eclipse / [ไขกระดูกของป่าจะแทรกซึมผ่านรอยแตก // เพื่อทิ้งรอยอุปราคาบาง ๆ บนเนื้อเจ้า"] (García Lorca, 2015, p. 181) ป่าที่แผ่ขยายลุกลามไปยังทุกหนแห่งพร้อมทั้งทิ้งร่องรอยมืดดำเป็นสัญญะที่แสดงให้เห็นว่า อารยธรรมของคนผิวขาวกำลังถูกล้างแค้นโดยพลังแห่งธรรมชาติอย่างแท้จริง ซึ่งอาจเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพลังของคนผิวดำในการลุกขึ้นต่อต้านความอยุติธรรมในสังคมที่มีคนผิวขาวเป็นใหญ่ เป็นป่าที่ราชาฮาร์เล็ม (หรือสัญญะแห่งรากเหง้าของความเป็นคนผิวดำ) จะเป็นเสมือนต้นไม้ให้พวกเขาได้พึ่งพิง ลอร์กาได้บอกให้คนผิวดำ "Aguardad bajo la sombra vegetal de vuestro rey" / ["จงรอใต้ร่มไม้ของราชันของพวกเจ้าเถิด"] (García Lorca, 2015, p. 181) และได้ทำนายชัยชนะของคนผิวดำไว้ว่า

Entonces, negros, entonces, entonces,
podréis besar con frenesí las ruedas de las bicicletas,
poner parejas de microscopios en las cuevas de las ardillas
y danzar al fin, sin duda, mientras las flores erizadas
asesinan a nuestro Moisés casi en los juncos del cielo.

[จากนั้น เหล่านิโกรเอ๋ย จากนั้น จากนั้น
พวกเจ้าจะสามารถจูบล้อจักรยานได้อย่างบ้าคลั่ง
ใส่กล้องจุลทรรศน์เป็นคู่ ๆ ในถ้ำกระรอก
และแน่นอนจะได้เต้นรำในที่สุด ขณะที่ดอกไม้หนาม
ฆ่าโมเสสของเราตรงเกือบถึงกออ้อของท้องฟ้า]

(García Lorca, 2015, p. 183)

การแก้แค้นของธรรมชาติเป็นการแก้แค้นทางจิตวิญญาณ โดยมีธรรมชาติเป็นผู้นำพาจิตวิญญาณของคนผิวดำไปสู่แสงสว่างที่แท้จริง และมีพลานุภาพเหนือศาสดาหรือผู้นำความศรัทธาอื่นใด สัญญะที่เกี่ยวกับธรรมชาติในฐานะผู้ทำลายล้างหรือผู้สร้างภาวะปกติสุขปรองดองเป็นภาพลักษณ์สำคัญที่ลอร์กาใช้เพื่อสร้างวิวรณ์สาส์นและทำนายอนาคตของคนผิวดำ ในแง่หนึ่งสัญญะเหล่านี้เป็นการเตือนคนผิวขาวเกี่ยวกับการมาถึงของกระแสการปลดแอกของคนผิวดำ ซึ่งกำลังก่อตัวขึ้นและจะรุนแรงมากขึ้นในอนาคต แต่ในอีกแง่หนึ่งก็เป็นการเตือนสติคนผิวดำว่า ความปกติสุขนี้จะเกิดขึ้นได้หากพวกเขาสามารถกลับมาเชื่อมความสัมพันธ์กับธรรมชาติ สามารถฟื้นฟูสำนึกหรืออัตลักษณ์ตัวตนที่แท้จริงของตนเองได้ ชัยชนะของธรรมชาติเหนือเมืองวัตถุนิยมของคนผิวขาวจึงถือเป็นชัยชนะของการเรียกร้องสิทธิ์ความเท่าเทียมของคนผิวดำ เหนือการเอารัดเอาเปรียบ การกดขี่ข่มเหง และการเหยียดเชื้อชาติที่คนผิวขาวปฏิบัติต่อคนผิวดำ ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ คนผิวดำจะได้รับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กลับคืนมา และจะไม่หลงมัวเมาไปกับอารยธรรมของคนผิวขาวอีกต่อไป

4. บทสรุป

เฟเดริโก การ์เซีย ลอร์กา ได้ถ่ายทอดประสบการณ์ของคนผิวดำที่เขาได้ประสบพบเจอตลอดช่วงเวลาที่อาศัยอยู่ในเมืองนิวยอร์กผ่านบทกวี “Norma y paraíso de los negros” และ “El rey de Harlem” จากการวิเคราะห์และตีความสัญญะแนวเหนือจริงต่าง ๆ ของลอร์กา พบว่าบทกวีทั้งสองบทนี้สามารถเชื่อมโยงเข้ากับการตีความตามแนวคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน ซึ่งเป็นแนวคิดที่กำเนิดมาภายหลังได้อย่างกลมกลืน จนอาจกล่าวได้ว่าบทกวีทั้งสองบทนี้เป็นงานประพันธ์แนวเหนือจริงแบบแอฟริกัน โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ลอร์กามิได้ใช้ “ความเป็นคนผิวดำ” เป็นแรงบันดาลใจในการประพันธ์บทกวีของเขา หากแต่ยกระดับ “ความเป็นคนผิวดำ” ให้เป็นแก่นแกนกลางหรือเป็นแหล่งกำเนิดของความเหนือจริงของบทกวีทั้งสองบท อีกทั้งยังใช้สัญญะเหนือจริงนี้เป็นเครื่องมืออธิบายความทุกข์หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนผิวดำ วิพากษ์การถูกกดขี่ข่มเหงโดยได้เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์การเป็นทาสเพื่อต่อกรกับสังคมทุนนิยมของชาวอเมริกันผิวขาว บทกวีทั้งสองบทได้ตอกย้ำแนวคิดเหนือจริงแบบแอฟริกันที่มองว่า การถูกกดขี่โดยคนผิวขาวและความอยุติธรรมเป็นสิ่งเหนือจริงที่สังคมสร้างขึ้น และยังคงเป็นบาดแผลในใจของคนผิวดำผู้สืบเชื้อสายมาจากแอฟริกา

ประการที่สอง การใช้สัญญะเหนือจริง โดยเฉพาะสัญญะเกี่ยวกับธรรมชาติและสัญญะที่ก่อให้เกิดความรู้สึกกลัวหรือขยะแขยง จุดเด่นประการหนึ่งของคติเหนือจริงแบบแอฟริกันคือการใช้สัญญะทางธรรมชาติมาเป็นองค์ประกอบในการสร้างความหมาย และสำหรับบทกวีแนวเหนือจริงของลอร์กาเอง การใช้องค์ประกอบทางธรรมชาติก็สามารถสร้างประสบการณ์ที่มีความเหนือจริงได้มากกว่ากระบวนการอื่น ๆ นอกจากนี้ สัญญะที่สื่อให้ภาพน่าขยะแขยงหรือน่าเกลียดน่ากลัวในบทกวี

ของลอร์กา เช่น น้ำเน่า การควักลูกตา เลือด การฆาตกรรม ฯลฯ ในมุมหนึ่งอาจดูเหมือนเป็นการสร้างภาพมายาไร้เหตุผลคล้ายกับสัญญะจากโลกแห่งจินตนาการหรือจากห้วงความฝันตามคติเหนือจริงแบบเบรอตง แต่อันที่จริงแล้วการใช้สัญญะเหล่านี้มี “ตรรกะเชิงกวี” (la lógica poética) ของลอร์การองรับ สามารถตีความเชื่อมโยงได้อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดความหมายลึกซึ้งและมีจุดมุ่งหมาย ซึ่งตรงกับจุดประสงค์ในการใช้สัญญะของคติเหนือจริงแบบแอฟริกัน นั่นก็คือการใช้สู้เพื่อปลดแอกเชื้อชาติคนผิวดำ

ประการที่สาม ลอร์กาสามารถใช้บทกวีเหนือจริงบิดเบือนภาพความจริงเพื่อให้เกิดผลทางอารมณ์ความรู้สึก สามารถทำให้มุมมองของความจริงในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปด้วยการย้อนมองสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต และทำให้เห็นสิ่งที่คาดว่าจะได้เห็นในอนาคต จากการวิเคราะห์บทกวีทั้งสองบทร่วมกัน ลอร์กาได้ใช้ปูมหลังทางประวัติศาสตร์ของชนผิวดำมากระตุ้นให้ผู้อ่านคนผิวดำรู้สึกสำนึกคุณค่าและอัตลักษณ์ของชนชาติตนเอง อีกทั้งยังกระตุ้นผู้อ่านคนผิวขาวให้ตระหนักถึงความทุกข์ ความเจ็บปวด ความต้องการ ความใฝ่ฝัน รวมถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของคนที่เป็นชนกลุ่มน้อยในสังคม คล้ายกับแนวทางการเขียนของนักเขียนผิวดำ นอกจากนี้ยังสามารถทำนายและคาดการณ์อนาคตที่ได้เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับ “ขบวนการเรียกร้องสิทธิพลเมือง” (The Civil Rights Movement) ของคนผิวดำ และความสำเร็จในการเรียกร้องความเท่าเทียมจากคนผิวขาวในหลายทศวรรษต่อมา

การพิจารณาลักษณะของคติเหนือจริงแบบแอฟริกันในบทกวี “Norma y paraíso de los negros” และ “El rey de Harlem” ทำให้เห็นว่าลอร์กาได้ประพันธ์บทกวีทั้งสองบทนี้ขึ้นเพื่อสดุดีเชื้อชาติแอฟริกัน และเพื่ออุทิศให้กับความทุกข์ระทมจากการใช้ชีวิตในสังคมทุนนิยมของคนผิวขาวที่ไม่เห็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนผิวดำ นอกจากนี้ยังเป็นการยืนยันว่าลักษณะงานประพันธ์แบบคติเหนือจริงรูปแบบเฉพาะตัวของลอร์กามีความลุ่มลึกและร่ำรวยเชิงความคิด อีกทั้งยังมี “ตรรกะเชิงกวี” (la lógica poética) ที่ทำให้เข้าใจความจริงได้อย่างลึกซึ้งและแยบยลกว่าการนำเสนอความจริงตามหลักเหตุผล

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

Nittaya Matwisut, Naruemon Kanchanathat, Surapeepan Chattraporn & Sorawani Sukhumwat นิตยา มาศวิสุทธิ์ นฤมล กาญจนทัต สุรภีพรรณ ฉัตราภรณ์ และศรวณีย์ สุขุมวาท. (2001). *Kawiniphon American ruamsamai: Botwikro lae sanniphon* กวีนิพนธ์เมริกันร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรรนิพนธ์ [Contemporary American poetry: Analysis and selected works]. Sayam.

Pachee Yuvajita พจี ยุวชิต. (1998). *Satri, siphiu, saphawawaetlom: Mummong kawi American ruamsamai* สตรี สีผิว สภาวะแวดล้อม: มุมมองกวีอเมริกันร่วมสมัย [Woman, skin color, environment: Aspects of contemporary American poetry]. Chulalongkorn University Press.

Royal Society of Thailand สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2018). *Potchananukrom sap wannakam chabap ratchabandittayasapha* พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสภา [Literary dictionary: Royal Society of Thailand's edition]. Arun Press.

Surapeepan Chatraporn สุรภีพรรณ ฉัตราภรณ์. (2000). *Kawiniphon American samai mai* กวีนิพนธ์อเมริกันสมัยใหม่ [Modern American poetry]. Chulalongkorn University Press.

ภาษาต่างประเทศ

Arango, M. A. (1998). *Símbolo y simbología en la obra de Federico García Lorca*. Editorial Fundamentos.

Baraka, A. (1988). Henry Dumas: Afro-Surreal expressionist. *Black American Literature Forum, 22*(2), 164-166. https://www.jstor.org/stable/2904491

Biro, Y. (2016). *Wunkirmian or wakemia feasting spoon*. The Metropolitan Museum of Art. Retrieved June 20, 2024, from https://www.metmuseum.org/art/collection/search/312458

Bonaddio, F. (2022). *Federico Gacía Lorca: The poetry in all things*. Tamesis.

Craige, B. J. (1977). *Lorca's poet in New York: The fall into consciousness*. The University Press of Kentucky.

Diccionario de la Real Academia Española. (n.d.). *Negro*. Retrieved June 2, 2024, from https://dle.rae.es/negro

Eburne, J. P. (2022). In E. H. King & A. Susik (Eds.), *Radical dreams: Surrealism, counterculture, resistance* (pp. 142-152). Penn State University Press.

Ezeluomba, N. (2021). *Object lesson: Wunkirmian/Wakemia (Ceremonial Ladle)*. New Orleans Museum of Arts. Retrieved June 20, 2024, from https://noma.org/object-lesson-wunkirmian-wakemia-ceremonial-ladle/

Francis, T. (2013). Introduction: The no-theory chant of Afrosurrealism. *Black Camera*, *5*(1), 95-112. https://doi.org/10.2979/blackcamera.5.1.95

García-Posada, M. (2012). *Lorca: Interpretación de Poeta en Nueva York*. Akai.

García Lorca, F. (1997). *Obras completas: Prosa* (Miguel García-Posada, Ed.; Vol. 3). Galaxia Gutenberg.

García Lorca, F. (2015). *Poeta en Nueva York* (A. A. Anderson, Ed.). Galaxia Gutenberg.

Higginbotham, V. (1986). Sounds of fury: Listening to Poeta en Nueva York, *Hispania, 69*(4), 778-784. https://doi.org/10.2307/342595

Hopkins, D. (2016). *A companion to Dada and surrealism*. Wiley Blackwell.

Hutchinson, G. (1995). *The Harlem Renaissance in black and white*. Harvard University Press.

Kellner, B. (Ed.). (1987). *The Harlem Renaissance: A historical dictionary for the era*. Routledge.

Llera, J. A. (2018). *Donde meriendan muerte los borrachos: Lectura de Poeta en Nueva York*. Editora Regional de Extremadura.

Maurer, C. (2007). Poetry. In Federico Bonaddio (Ed.), *A companion to Federico García Lorca* (pp. 16-38). Tamesis.

Maurer, C., & Anderson, A. A. (2013). *Federico García Lorca y La Habana: Cartas y recuerdos.* Galaxia Gutenberg.

Miller, D. S. (2013). Afrosurreal manifesto: Black is the new black—a 21st-century manifesto. *Black Camera, 5*(1), 113-117. https://www.jstor.org/stable/10.2979/blackcamera.5.1.113

Monegal, A. (1997). “Bajo el signo de la sangre (Algunos poemas en prosa de García Lorca)”. *Bazar, 4*, 58-69.

Orringer, N. R. (2023). Root of Lorca’s Black Poetry in Van Vechten Vision of the African American spiritual. *Diagonal: An Ibero-American Music Riview, 8*(1), 53-74. https://doi.org/10.5070/D88160607

Ortega, J. (1989). *Conciencia estética y social en la obra de García Lorca.* Servicio de Publicaciones de la Universidad de Granada.

Richter, D. F. (2014). *García Lorca at the edge of surrealism: The aesthetics of anguish*. Bucknell University Press.

Spencer, R. (2020). *AfroSurrealism: The African diaspora’s surrealist fiction*. Routledge.